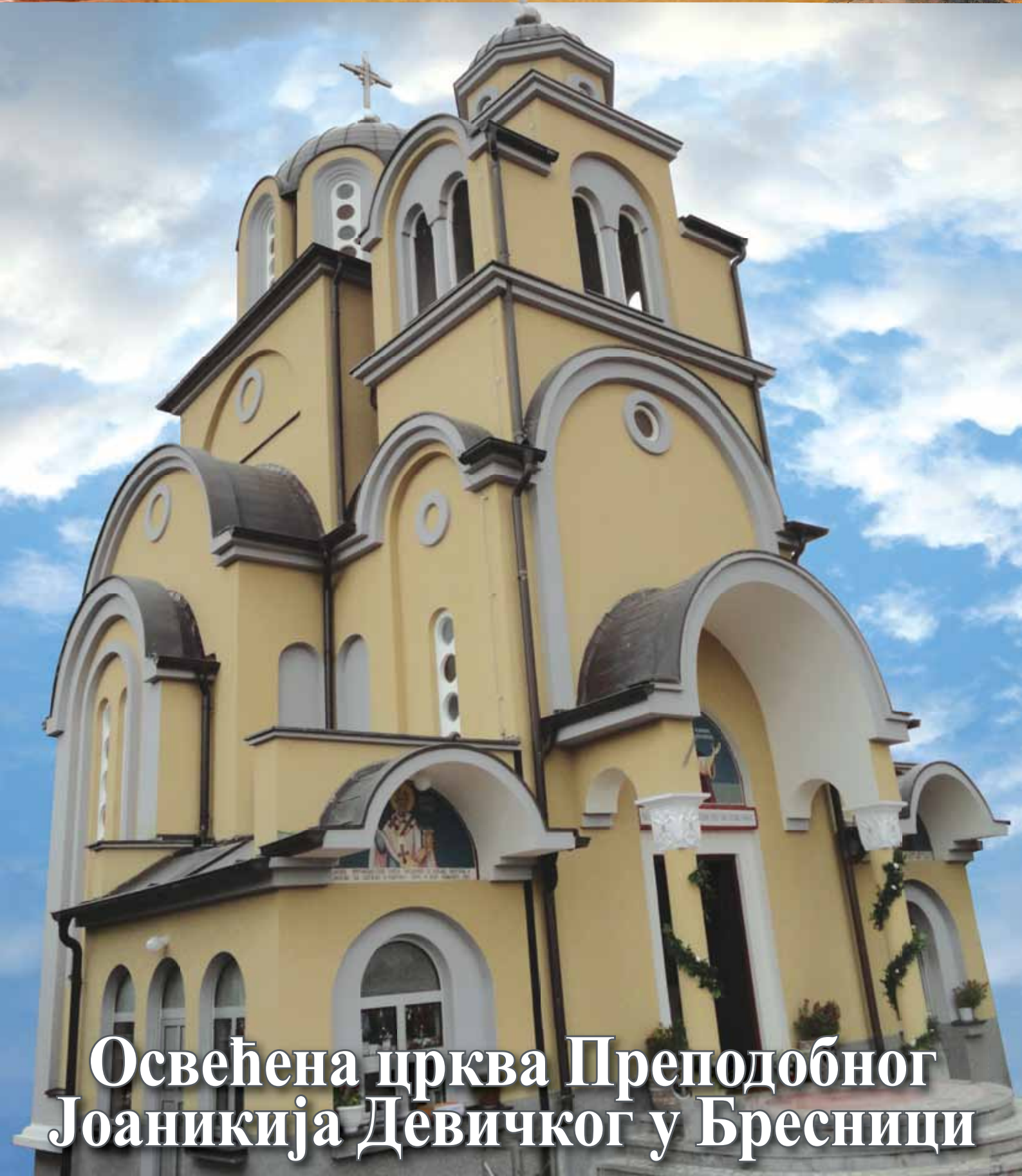

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

5/2015

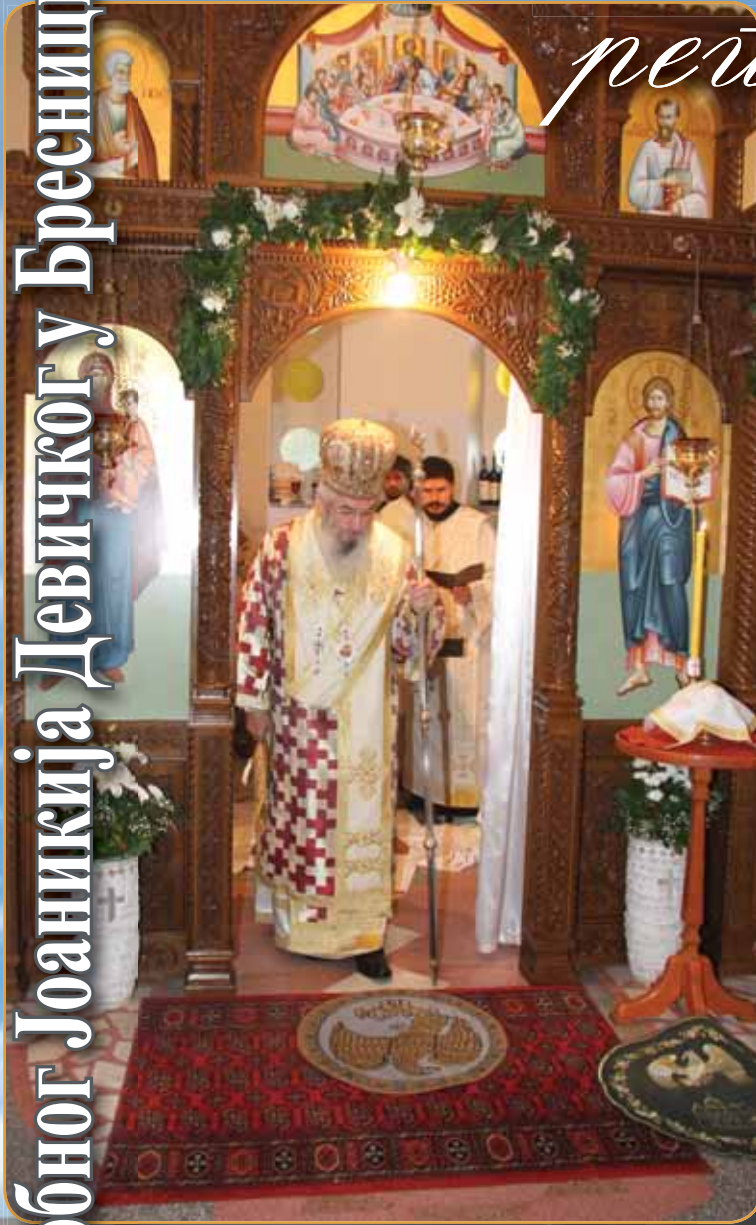
Цена 150 динара

**Освећена црква Преподобног
Јоаникија Девичког у Бресници**

Освећена црква Преподобног Јоаникија Девичког у Бресници

фото
репортажа

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Алексеј Пентковски
Словенско богослужење и
словенска химнографија
византијског обреда у Х
веку **стр. 2**

Јован Фундулис –
учитељ побожности **стр. 7**

Саша Антонијевић
Рад монаха општежителних
манастира по древним
монашким уставима **стр. 10**

Бојан Димитријевић, Црква у Украјини у постсовјетско доба (2. део)....	15
Освећење цркве Преподобног Јоаникија Девичког у Бресници.....	20
Н. Јованчевић, Свети краљ мученик као јунак црквене и световне	
књижевности	29
Јелена и Иван Недић, Иван Шмељов – писац изгубљене Русије.....	33
Милош Јоксић – парох вранићки и намесник посавски.....	37

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: **Никола Миловић, протојереј**

Заменик главног и одговорног уредника: **Негослав Јованчевић**

Редакција: **Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј, Марко Митић, протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић**

Уредништво и администрација: **“Каленик”, Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,**

e-mail : **n.milovic2@gmail.com**

Дизајн и припрема: **Дејан Манделц**

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXV,
Број 5, (221), 2015.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: **ГРАФОСТИЛ,**
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

Алексеј Пентковски

СЛОВЕНСКО БОГОСЛУЖЕЊЕ И СЛОВЕНСКА ХИМНОГРАФИЈА ВИЗАНТИЈСКОГ ОБРЕДА У X ВЕКУ

Овај и друге текстове Алексеја Пентковског, професора Московске духовне академије и једног од најистакнутијих савремених руских литургичара, читајте у зборнику чланака у издању наше епархије, који приређује доц. др Србољуб Убипариповић

Увод

Историја словенског богослужења и словенских богослужбених књига традиционално се разматра као процес постепеног усложњавања првобитног комплекса словенских богослужбених књига, чије ћирило-методијевско порекло и византијска основа не подлежу сумњи. Притом се словенска богослужбена традиција, иако реплика оригиналне византијске традиције, проучава изоловано, тако да се не узимају у обзир карактеристике развоја византијске богослужбене традиције у доба после иконоборства, као ни других традиција реплика чији је однос према оригиналној византијској традицији сличан односу словенске традиције (нпр. сиријско-мелхитска и грузинска). Осим тога, словенски минеји, триоди и октоиси као зборници словенских химнографских текстова нису постојали нити су се развијали независно од других словенских богослужбених књига и словенске богослужбене традиције византијског обреда у целини. Ови зборници су саставни део комплекса словенских богослужбених текстова чији је развој био скоковит, за разлику од постепеног развоја византијског комплекса богослужбених књига. Стога је интегрално проучавање развоја словенске химнографије византијског обреда могуће једино у контексту систематичног проучавања словенске богослужбене традиције реплика и њеног византијског оригинала.

Византијско богослужење у постиконоборачком периоду

Свечана обнова иконопоштовања 843. године означила је почетак новог периода у византијској црквеној и политичкој историји. Ипак, овај догађај није донео битне измене када је у питању византијско богослужење, које је остало верно традицији формираној током претходног, иконоборачког периода.

Средишње место у византијској богослужбеној традицији постиконоборачког периода заузимало је монашко богослужење које је уређивао Студитски синаксар у својим различитим редакцијама. Развој Студитског синаксара одређивао је развој византијског богослужења у целости.

После 843. године у константинопољском Студитском манастиру коначно је формирана и кодификована студитска богослужбена традиција, која је у својим различитим варијантама одређивала византијско монашко богослужење у постиконоборачком периоду. По свему судећи, лекционарски индекс који је настао током првог иконоборачког периода и одражавао нови константинопољски систем старозаветних и новозаветних читања, управо је овде систематично допуњен

опширним богослужбеним рубрикама које су бележиле одлике манастирског богослужења. Резултат ове кодификације био је Студитски синаксар.

У исто време у константинопољским манастирима се формирао и комплекс богослужбених књига чију је употребу регулисао Студитски синаксар. Минеј, Триод и Октоих, основни делови овог комплекса богослужбених књига, садржали су и старе химне палестинског порекла, укључујући дела Козме Мајумског и Јована Дамаскина, и нове химне, које су по узору на палестинске сачињавали Теодор Студит и други студитски и нестудитски константинопољски химнографи.

У IX–X веку Студитски синаксар се непрекидно развијао, допуњавао новим споменима и рубрикама. Нажалост, овај текст Студитског синаксара није сачуван, а једини извор за његово проучавање и проучавање богослужбене праксе коју је он одређивао јесте богослужбени синаксар у склопу Типика патријарха Алексија Студита. Основни литургички извор овог богослужбеног синаксара био је Студитски синаксар у верзији из друге половине X века, искоришћен без битних измена.

Најкасније половином X века у Константинопољу се појавила прва, константинопољска редакција Студитског синаксара. Њена карактеристична одлика био је специфичан завршетак празничног и васкрсног јутрења (јутарње стиховске стихире су спајане са хвалитним стихирама), условљен певањем јутарње химне „Слава на висини Богу“ константинопољске, а не јерусалимске редакције. Ова модернизована и „константинополитизована“ редакција Студитског синаксара брзо се проширила кроз различите области Византијског царства.

У X веку, у западном центру царства – Солуну, на основу овог текста настала је солунска редакција Студитског синаксара, која се одликовала певањем три антифона (псалама) уместо редовних катизми на јутрењу на велике празнике. На солунској редакцији Студитског синаксара заснивао се богослужбени устав на Светој гори од средине X до краја XII века познатији као Светогорско-Студитски синаксар.

Најкасније крајем X века Светогорско-Студитски синаксар је доспео у јужну Италију, где су на основу њега настале различите групе јужноиталијанских богослужбених синаксара: калабијско-сицилијанска (Месински, Милијски и Тригонски типик), отрантска (Николо-Казолански типик) и са њом повезана гротафератска група (Типик манастира Патириона и Гротафератски типик).

Различите редакције Студитског синаксара у постиконоборачком периоду регулисале су не само манастирско, већ и саборно-парохијско богослужење. Архаична структура богослужења дневног круга сачувала се само у цариградској саборној цркви, Светој Софији, где су у богослужењу учествовали патријарх и цар, и у солунској саборној Светој Софији. Овај тип богослужења, који је уређивао тзв. Синаксар Велике цркве, познат је као τὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν или ἁσματικῆ ἀκολουθία (певано богослужење), а потиче од древне константинопољске предиконоборачке традиције.

То значи да је монашко богослужење у постиконоборачком периоду одређивало развој византијске богослужбене традиције у целости, укључујући и саборно-парохијско богослужење. Чињеница да у другим двема традицијама репликама, сиријско-мелхитској и грузинској, нема сведочанстава о преводима богослужбеног Синаксара Велике цркве, који је уређивао посебно катедрално богослужење, потврђује наш закључак. Византијска традиција није била хомогена: различити региони и велики центри Византијског царства, као што су Константинопољ и Солун, имали су своје сопствене богослужбене одлике. У периоду од IX до XII века није било грчких минеја, триода и октоиха стабилне структуре и текста. То потврђује и анализа сачуваних грчких богослужбених рукописа. Различити минеји, триоди и октоиси били су везани за разне регионалне византијске богослужбене традиције, различите по садржају и структури, што треба имати у виду када проучавамо словенске богослужбене књиге.

Богослужење у Првом бугарском царству крајем IX – почетком X века

Развој богослужења у Првом бугарском царству, после званичног примања хришћанства, углавном је

пратио развој византијске традиције. Ипак, процес је имао и своје специфичне одлике. Током првих година бугарска црквена организација је била везана за Рим, што је могло утицати на богослужење. После преласка 870. године под јурисдикцију Константинопоља, богослужења у Првом бугарском царству вршена су по византијском обреду на грчком језику. Источни и југозападни део бугарске државе вероватно се придржавао византијских регионалних богослужбених традиција – источне константинопољске односно западне солунске.

Фактичка независност од Константинопоља и Рима коју је Бугарска Црква стекла 880. године омогућила је употребу националног старобугарског језика у богослужењу. Остварењу ове могућности у великој мери је допринео долазак Тирилових и Методијевих ученика из Моравске у Бугарску 885. године, са већ стеченим искуством богослужења на словенском језику. Ученици Тирила и Методија примљени су у бугарској престоници у источном делу Првог бугарског царства, да би ускоро Климент, Наум и, по свему судећи, Константин били упућени у западни део земље где су за њих изграђени манастири, са циљем учвршћивања централне бугарске власти у новопритојеним словенским областима. Тиме је постављен материјални темељ за формирање словенске јерархије и употребу словенског језика као богослужбеног.

Ипак, за редовно богослужење на словенском језику није била довољна независна држава са независном црквеном структуром. Била је потребна и словенска јерархија. Пресудни догађај одвио се 893. године, када је саподвижник архиепископа Методија, презвитер Климент, рукоположен за архијереја и постао „први епископ словенског језика“. Његова епископска катедра, која се налазила у околини Охрида,

постала је канонски и духовни центар прве епархије Источне Цркве у којој је словенски језик званично коришћен као богослужбени. Треба, међутим, нагласити да распрострањено мишљење како је 893. године грчки језик као државни и богослужбени у Бугарској замењен словенским није довољно утемељено.

Тако су почела да се формирају два богослужбена центра Првог бугарског царства – источнобугарски и западнобугарски. Сваки од њих је имао своје одлике и био повезан са источним (Константинопољ) односно западним (Солун) византијским богослужбеним центром.

Богослужење у источнобугарском центру у Плисици и Преславу следило је константинопољску традицију, а основни богослужбени језик и уједно језик државне администрације био је грчки. О томе да богослужење на словенском језику у источној Бугарској крајем IX – почетком X века није било распрострањено сведочи, између осталог, непостојање кратких словенских јеванђелских апракоса са текстом тзв. преславског типа.

У западнобугарском центру богослужење је одређивала солунска традиција а основни богослужбени језик био је словенски. Литургијска ситуација у Првом бугарском царству, у ком је национални језик коришћен у богослужењу, принципијелно се разликовала од ситуације у Византијском царству, где је једини могући богослужбени језик био грчки. Манастирско богослужење на словенском језику формирало се махом у манастирима Климента и Наума Охридског, изграђеним још у време кнеза Бориса, уз његову подршку.

Словенски преводи богослужбених књига

Да би се обезбедило редовно богослужење на словенском језику била је неопходна словенска верзија византијског комплекса богослужбених књига манастирског обреда, с обзиром на то да словенских превода сачињених у Моравској у најмању руку није било довољно.

Првобитни комплекс словенских богослужбених књига манастирског обреда састојао се од богослужбеног Апостола, богослужбеног Јеванђеља, Паримејника, Псалтира, затим Минеја (вероватно празничног), Триода посног и цветног, Октоиха (Изборног октоиха и Параклитика), Евхологиона (Служебника), Часослова и, вероватно, разних зборника уставних читања. Један од најважнијих учесника у стварању комплекса словенских богослужбених књига манастирског обреда био је Климент Охридски, који је, како сведочи његово житије, био један од преводилаца Цветног триода. Још један активни учесник у преводилачком раду био је Константин названи Бугарски или Преславски, ком припадају ритмизовани превод канона Јована Дамаскина на Божић са словенским акростихом кроз строфе и ритмизовани превод канона на Богојављење са акростихом. Ови посебни преводи преносе смисао грчког текста, али га се не држе дословно, већ задржавају број слогова и поделу на строфе из грчког оригинала, тако да се словенски текст уклапао у мелодију грчког оригинала, што значи да је грчка мелодија словенима била позната.

Интересантно је да специјални преводи химнограф-

ских текстова, који задржавају структуру и самим тим мелодију грчког оригинала, али одступају од његовог слова, постоје и у другим традицијама. На пример, још почетком двадесетих година VII века епископ Павле из Едесе је са грчког на сиријски превео зборник химнографских дела патријарха Севира Антиохијског, с тим што је унеколико изменио текст како би сачувао број слогова из грчког оригинала, захваљујући чему се сиријски текст могао уклопити у мелодију грчког оригинала. У сиријским рукописима се сусреће и специјални превод васкршњег канона Јована Дамаскина, чији се преводилац придржавао правила изосилабизма, како би сачувао мелодију грчког оригинала.

Анализа литургијских одлика словенских богослужбених књига које припадају овом комплексу указује на везу његовог оригинала са солунском богослужбеном традицијом, која је у другој половини IX и првој половини X века била основни извор утицаја и позајмица у западном делу Византијског царства. Непосредни утицај Солуна (а не Константинопоља) на богослужбену традицију Охрида био је условљен његовим положајем у односу на друга два центра Византијског царства. Град се налазио на чувеном Via Egnatia – најважнијој саобраћајној артерији у јужном делу Балканског полуострва, која је преко Солуна и Охрида повезивала Константинопољ и Јадранско приморје. С црквено-административне тачке гледишта Охрид је био веома стар црквени центар, док је с историјско-литургијске тачке гледишта Солун током последње четвртине првог миленијума био велики центар манастирског и катедралног богослужења, чији се значај може

упоредити са значајем Константинопоља, иако улога Солуна у историји развоја византијског богослужења још није довољно дефинисана.

Управо за Солун везан је настанак посебног неконстантинопољског типа лекционарског система апостолских и јеванђелских читања који је нашао одраз у словенским рукописима (Синајском апостолу и Типографском јеванђељу). Посредством Солуна у рано словенско богослужење ушли су структурни елементи палестинског порекла, као што су празнична блажена на литургији и празнични екзапостилари (светилни) на јутрењу, којих у константинопољском богослужењу у X веку није било.

Словенска химнографска дела

Поред превода грчких богослужбених текстова, словенски књижевни прегаоци су створили и оригинални словенски химнографски корпус намењен богослужењу манастирског обреда. Треба нагласити да је комплекс оригиналних словенских богослужбених текстова био секундаран у односу на комплекс преведених богослужбених текстова, због тога што су оригинални химнографски текстови везани за годишњи и недељни богослужбени круг могли настати само у условима редовног богослужења на словенском језику, то јест постојања и систематичне употребе словенских превода богослужбених текстова дневног, недељног и годишњег круга богослужења.

За недељни богослужбени круг Климент Охридски је сачинио седмичне каноне и стихире Октоиха, а поп Константин написао оригиналне седмичне химне Постоног триода које спаја заједнички акростих.

Када су у питању оригинална словенска дела за непокретни годишњи круг богослужења, најпре треба истаћи Климентов и Константинов циклус Божића и Богојављења, који чине азбучне стихире за Божић и Богојављење, стихире са акростихом за претпразништво Богојављења и трипеснеци са акростиховима за претпразништва Божића и Богојављења.

У комплекс оригиналне словенске химнографије спадају, такође, Климентови и Константинови канони са акростиховима посвећени словенским првоучитељима, трипеснец на Успење Пресвете Богородице, канон на Полагање ризе Пресвете Богородице, канон на Ваведење Пресвете Богородице, канони Клименту Римском, Димитрију Солунском, Јевтимију Великом и Аполинарију Равенском. Истом овом комплексу припадају и два канона које је написао Наум Охридски – апостолу Андреју и преносу моштију светог Јована Златоуста. Осим тога, Клименту Охридском припадају и опште службе разним категоријама святих.

Словенски преводиоци су, дакле, уједно били и творци оригиналних химнографских дела, с тим што су сви радили заједно. О томе сведоче рад на Триоду, на божићном и богојављенском циклусу, два ћирило-методијевска канона, богородични трипеснец и канон на Успење. Вероватно је заједничким напорима настао и омитички корпус, сачињен од Константиновог *Учитељног јеванђеља* везаног за покретни годишњи круг јеванђелских читања и Климентових *Празничних беседа* за годишњи круг непокретних празника. Дуготрајан заједнички рад могао је бити организован само у Охриду или околини, будући да је Климент по доласку у Бугарску боравио у једном од охридских манастира, где му је био и центар епархије.

Према томе, првобитни комплекс словенских химнографских текстова, како преведених тако и оригиналних, настао је крајем IX – почетком X века у охридским манастирима Климента и Наума, као плод рада на састављању комплекса словенских богослужбених књига византијског обреда.

Убрзо после Климента епископ постаје и Константин познат као Бугарски или Преславски, премда нема тачних података о томе где се налазила његова епископска катедра. „Четврти епископ словенског језика“ био је Марко, епископ града Девола на територији

пређашње византијске провинције Епира, који се спомиње у житију Наума Охридског. Настанак епархија на челу са „епископима словенског језика“ пресудно је утицао на развој не само манастирског, већ и саборно-парохијског богослужења на словенском језику, које је представљало адаптацију манастирског богослужења и одговарајућег комплекта богослужбених књига. Независног богослужења катедралног обреда у словенској традицији, по свему судећи, није било. То што неки словенски рукописи садрже појединачне спомене и чинове везане за константинопољски катедрални обред не значи да је постојала његова потпуна или непотпуна словенска верзија.

Развој словенског богослужења у X веку

Током прве половине X века пракса богослужбене употребе словенског језика и комплекса словенских богослужбених књига у Првом бугарском царству постепено се проширила са запада на исток, међутим нема никаквих података о томе колико је овај процес био интензиван, као ни о степену његове довршености у источном делу Првог бугарског царства 969. године, у тренутку када је ову област окупирао кијевски кнез Свјатослав.

Непостојање веродостојних сведочанстава о систематском редиговању комплекса словенских богослужбених текстова охридског порекла у Преславу, о преводима нових богослужбених текстова или о стварању оригиналних словенских богослужбених текстова посредно сведочи о томе да у преславском и, шире, источнобугарском богослужењу употреба словенског језика није била битно заступљена. Године 971, пошто је источни део Првог Бугарског царства окупирао цар Јован Цимискије, обновљени су системи црквене и државне администрације, а са њима и богослужење константинопољског обрасца на грчком језику.

Током последње трећине X века бугарски административни и црквени центар се постепено померао на запад, према Охриду, који је накратко постао нови државни и црквени центар. Управо је отуда на самом крају X века комплекс словенских богослужбених књига са архаичним редакцијама преведених химнографских текстова и оригиналним словенским химнографским текстовима дошао у Русију, после примања хришћанства 988. године, захваљујући црквеним везама између Охрида и Кијева у првобитном периоду историје Руске Цркве.

Закључак

Размотрени материјали показују да се словенска богослужбена традиција крајем IX – почетком X века развијала у југозападном делу Првог бугарског царства и да је била зависна од солунске, а не од константинопољске богослужбене традиције, што је у великој мери утицало да у комплекс словенских богослужбених књига уђу одговарајуће литургијске карактеристике. Осим тога, словенски преводиоци нису само преводили грчке богослужбене текстове, већ су, такође, створили комплекс оригиналних старобугарских химнографских дела.

Са руског превели Иван и Јелена Недић

Изворник: Алексей Пентковский, „Славянское богослужение и славянская гимнография византийского обряда в X веке“, *Liturgische Hymnen nach byzantinischem Ritus bei den Slaven in ältester Zeit. Beiträge einer internationalen Tagung. Bonn, 7.–10. Juni 2005*, Hrsg. von H. Rothe und D. Christians, Paderborn, 2007, стр. 16–26.

ЈОВАН ФУНДУЛИС – УЧИТЕЉ ПОБОЖНОСТИ

Одломак из чланака „Литургичар Јован Фундулис кроз призму његових *Одговора на литургичке недоумице*“ протопрезвитера Константина Караисаридиса, доцента на Богословском факултету Аристотеловог универзитета у Солуну. Зборник је у припреми за штампу у издању издавачке делатности Епархије шумадијске

А) Божанствена литургија

д) Неке од појединачних тема Божанствене литургије

Често имамо упућивања на појединачне молитве, возгласе, химне, и уопште изразе из Божанствене литургије. Поводом реченице: „...него ме удостој да Ти ја, грешни и недостојни слуга Твој, принесем ове Дарове...“, а особито изрза „ове Дарове“, из молитве Херувимске песме „Нико од везаних телесним похотама...“, говори уопштено о историји ове молитве, аргуменујући њено порекло из александријске литургије светог Григорија. Међутим, пошто је сма-

трао да је у овом случају довољно навео ¹, истој теми се враћа другом приликом, у вези са Литургијом Велике суботе и химном „Нека умукне свака плот...“ која се тога дана поје уместо уобичајене Херувимске песме. Ту разрешава тему у опширној анализи јер се, као што тврди, ради о неспоразуму који потиче из погрешног тумачења одређених уредби Типика или из неуспелог утицаја Литургије пређеосвећених дарова². Вредно је спомена то што у овом контексту најпре похваљује свештеника који је поставио питање, зато што нико други није изнео ову напомену³.

Тема која је дошла на сцену са старим (под бројем 10, 11, 70) али и новијим питањима (под бројем 231, 237, 290, 291, 292) јесте спомињање на Божанственој литургији. Анализа са приказом историјског развоја Великог входа и упућивање на помињања су опширни. Према његовом мишљењу, спомињање које врши свештеник допустиво је само на приватним Литургијама, док истовремено предлаже економично, сажето помињање на свештеничком саслуживању уз присуство ђакона. Очита је његова склоност ка архаичнијем општем спомену „све нас...“. Види се, међутим, да је расположен да „уреди“ ово питање на основу предања.

Да би оправдао исправност појања речи „Љубићу те Господе...“ у вези са речима „Оца, Сина и Светога Духа...“, враћа се до првих текстова који нам дају сажет опис Божанствене литургије, као што су *Прва Јустинова Апологија* (2. век), *Апостолске установе* (крај 4. века), јерменска и уопште древне литургије. Закључак је јасан: када служи свештеник сам, поје се „Оца, Сина и Светога Духа...“, док се у случају саслуживања поје само „Љубићу те Господе...“⁴.

На тему двоструких „допунителних“ (прозбених) јектенија; прим. прев.) на Божанственој литургији, дакле понављања прозби после Великог входа и после освећења дарова, излаже опширну историјску анализу њиховог развоја и предлаже да се задрже онакве какве јесу пре Анафоре, а да се скрате после освећења Часних дарова⁵. Тим поводом вреди напоменути да је у новом Службенику усвојено ово мишљење, с упућивањем у напомену на Ј. Фундулиса и на П. Трембеласа⁶.

Да би одговорио да ли је исправно или не благосиљање антидора после освећења Часних дарова, ову богослужбену праксу повезује са другом сличном, „узношењем Панагије“ и у два наврата развија одговарајућа објашњења⁷.

Поводом питања који је симболички смисао изрза „победничку песму појући, кличући, узвикујући и говорећи“, у одговору се не задовољава његовим довођењем у везу са одговарајућим библијским наводима, као што су Ис 1-3, Језек 1 и Откр 4, 6-8. Узима и текстове молитава анафора из литургија свих литургијских типова, особито древних. На крају, после опширног испитивања, закључује да овај израз потиче из Литургије светог Јакова и да је преиначен ушао у византијске литургије⁸. Пошто је, међутим, питање било о симболизму овог изрза, наводимо својеврсан закључак наведене анализе који је веома интересантан и по питању везе симболизма и богослужбеног предања: „На основу свега што смо детаљно видели о пореклу Победничке песме, о различитим начинима њеног утеловљења у литургије и о њеном месту у византијском богослужбеном предању, мислим да треба искључити могућност утицаја симболизма у формирању изрза који нас интересује. Употреба глагола је вероватно случајна и њихов број не би требало, барем у општим цртама, да има везе са четири животиње из Откровења. Симболичко тумачење је настало касније да би улепшало и богословствовало претходно постојеће богослужбено предање, не успевши ипак да наметне предложено тумачење и да га учини опште признатим. Имало је елемент преувеличавања који се уочава и у изразито техничком и спољашњем стављању у однос глагола и животиње“⁹.

Почевши од питања постављеног поводом записа о спомињању у „диптисима“ у издању Службеника из Цариграда из 1895, на крају даје темељно излагање о теми на осам страница, с циљем да на основу рукописа и других извора прикаже историјски развој овог

спомињања у диптисима¹⁰. То је пример темељног представљања неких литургијских тема. Могли би се запитати да ли је можда питање послужило као прилика да искаже све што је имао на уму о конкретној теми? Одговор је сигурно позитиван.

Пре него што заокружимо избор из примера упућивања на Божанствену литургију, рећи ћемо нешто о још четири теме које су блиске када је у питању њихово литургијско место, наиме о причасном, благосиљању путиром, заамвној молитви и појању „који нас благосиља и освећује...“. Теми причасног која је постављена у два слична питања¹¹ посветио је веома опширан одговор. Говорио је о циљу ове песме, улози црквене музике, литургијској неопходности његовог појања, врстама причасних, о обавези њихових држања према предвиђеним правилима о причасном, о тврдњи да се споре мелодије из одређених разлога не допадају црквеном сабрању, и на крају је предложио конкретно решење, стихословљење читавог псалма којем припада одређени стих који се поје као причасан, а у вези са Светим причешћем. То би представљало и повратак древном предању антифоновог певања, као што се данас поје 50. псалм на недељном јутрењу, или као што се некада стихословио цео псалм, а на сваки стих се појао причасан као рефрен. Класичан пример представља начин на који се данас поју „Васкрсни, Господе...“ на Велику суботу, различити прокимени, и друго. Као примере наводи алфаветску таблицу двадесет најважнијих псалмских при-

частана заједно са псалмима којима припадају. Што се тиче, међутим, неких непсалмских причастана, као што су библијски причасни на Васкрс, Преполовљење и Богојављење, али и причастана који су химнографске композиције, као што је на Велику суботу, предлаже посебно истраживање рукописа да би се установио начин њиховог древног стихословљења¹². У овом контексту било би неправедно када не бисмо навели да се и сам пита да ли појање причасног завређује толику пажњу. Одговор који даје је категорично „да“. Али то „да“ је поткрепљено текстом највишег литургијског значаја, пошто се у њему као увод, пре обрађивања постављених питања, излаже велики значај предавног богослужбеног поретка који он повезује са самом установом Цркве. У овом, дакле, тексту имамо приказ апсолутно еклисиолошке основе богослужења, пред којом се повлаче било какве личне процене и расположења. Уживајмо у овом значајном одломку, као и у стилу и карактеру његовог састављача: „Црквени поредак је утврђен богослужбеним предањем и одсликава се у одређеним литургијским формама које су предвиђене Типицима. Поштовање ових уредби се не намеће као слепи формализам и приврженост мртвом слову, него као живо и хотимично саображавање са предатим поретком који се односи на саму установу Цркве. Свештено богослужење је богослужење Цркве, јавно дело, као што то и каже термин „литургија“, које се остварује унутар јерархијски устројене црквене заједнице, која и у свом најмањем пројављивању изра-

жава присуство и дејство васељенске Цркве – саборне Цркве данашњице која се протеже с краја на крај света, и јучерашњице, покољења која су прошла светом и која ће заувек представљати неодвојиве чланове истог тајинственог тела. У ову васељенску и вечну литургију се утеловљују свако литургијско дејство, обред, молитва, појање. Свештеник, ђакон, чтец, појак, народ не савршавају нити руководе нечим својим, него у

богослужењу дејствују као они који су примили налог Цркве. Врше јавно дело, а не лично или појединачно. Немају право да чине или да говоре оно што желе – то могу да раде само у својој приватној, појединачној молитви – него оно што жели и одређује црквен поредак. Управо то обезбеђује црквено богослужење и штити га од добронамерне, а често и злонамерне самовољности сваког од нас. То не значи статичност или усахнуће богослужења, него одговарајуће устаљивање форми које се развијају, али природно и без журбе, увек дахом и руковођењем Духа Светога који сабира сво устројство Цркве¹³.

О другој, наоко једноставној теми благосиљања светим путиром, током појања „Спаси, Боже, народ Твој...“ после светог причешћа, у веома кратком излагању говори о целокупној тој богослужбеној пракси на основу древних литургија, рукописног предања до 18. века, тумачења Божанствене литургије, па све до скоријих података из штампаних издања, да би закључио да је у изворима непотврђено и богословски неустановљено благосиљање путиром, предлажући једноставно решење да свештенослужитељ благосиља руком, наравно, уколико му је то омогућено присуством ђакона у свештенодејству¹⁴.

Поводом израза из заамвоне молитве „...благослови наслеђе Своје...“, и пре њега, речи које су упућене свештенику „Свети владико, благослови“, поставља се питање о исправности тога да свештеник благосиља руком. Одговор се на крају развија у један изузетно сажет опис историјског развоја последњег дела Божанствене литургије, чији је саставни део горенаведено¹⁵. У закључку одговора се указује на оно што преовладава у сведочанствима богослужбеног предања и исказује реалистичан став по питању данашње праксе. Наводи карактеристично: „Из свега наведеног је, мислим, постало јасно како смо од речи „У миру изиђимо“ дошли до развијеног облика отпуста, састављеног из слојева отпусних чинов и молитава које су постепено додава-

не. Развој је водио ка преиначавању благосиљања руком из древних отпусних молитава у новије. До тога је коначно и дошло, али су остали и трагови древних отпуста благосиљањем руком не само у рукописима, него и у конзервативнијој пракси манастира и наших старијих свештеника. Благосиљање приликом заамвоне молитве и речи „Владико свети, благослови“ које се додају, несумњиво је један такав остатак“¹⁶.

Што се тиче „свештених похвала“¹⁷ „који нас благосиља и освећује, Господе, сачувај на многаја љета“, он крећући обрнуто од данашње богослужбене праксе и тражећи податке у древнијој, покушава да установи у ком периоду су посведочени почети овог многољетства. Поред упућивања на изворе, рукописно предање, штампане богослужбене књиге, веома је значајна и једна од закључних реченица: „многољетство служитељима од стране народа део је дијалога свештеника и народа који је бивао после отпуста Божанствене литургије, и представља срдчан одговор народа на одговарајуће жеље које му је свештеник упутио“¹⁸. Сматрамо да је просветљујућа и наредна закључна реченица: „Али из оног што смо претходно видели, можемо с правом претпоставити да немамо само жеље свештеника упућене народу, као што је већина од наведених израза, него и одговарајуће одговоре народа на те жеље, дакле једну врсту размене `свештених похвала` по свршетку последовања. То што за њих немамо толико сведочанстава колико за свештеничке жеље упућене народу објашњава се чињеницом да су књиге у којима су сачуване свештенички текстови, дакле намењени служитељима, и садрже оно што је предвиђено да изговарају они. Ретко постоје указивања на одговарања народа. А то да је `Који благосиља...` народни састав види се из речи `на многаја љета` које садржи, дакле, жеље веома уобичајене у народним поздравима“¹⁹.

Превела са грчког Драгица Тадић Папаниколау

напомене:

1 I. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, *нав. дело*, т. 1, питање 23, стр. 55-56.

2 *Нав. дело*, т. 3, питање 387, стр. 243-248.

3 *Нав. дело*, т. 1, питање 23, стр. 56.

4 *Нав. дело*, т. 3, питање 336, стр. 83-86.

5 *Нав. дело*, т. 2, питање 281, стр. 307-312.

6 В. *Служебник*, издање 4, 2002, стр. 133-134, нап. 61.

7 I. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, *нав. дело*, т. 1, питање 109, стр. 214-218, и т. 3, питање 303, стр. 11-13.

8 *Нав. дело*, т. 3, питање 346, стр. 112-117.

9 *Нав. дело*, стр. 117.

10 *Нав. дело*, т. 3, питање 400, стр. 289-296.

11 В. *нав. дело*, питања 338 и 339.

12 *Нав. дело*, питање 339, стр. 91-97.

13 *Нав. дело*, стр. 90-91.

14 *Нав. дело*, питање 337, стр. 86-89.

15 *Нав. дело*, т. 2, питање 226, стр. 201-204.

16 *Нав. дело*, стр. 204.

17 *Нав. дело*, т. 3, питање 396, стр. 275.

18 *Нав. дело*, стр. 278.

19 *Нав. дело*, стр. 275.

Саша Антонијевић, свештеник

РАД МОНАХА ОПШТЕЖИТЕЉНИХ МАНАСТИРА ПО ДРЕВНИМ МОНАШКИМ УСТАВИМА

Увод

Хришћанско монаштво своје корене има у хришћанском аскетизму који се појавио одмах по настанку Хришћанства. Ти први „сведоци“ Христови, „борци“, односно подвижници,¹ заједно са анахоретима четвртог века, утрли су пут каснијем оснивању општежитељних манастира и настанку монашких правила. У Цркви су већ крајем трећег и почетком четвртог века створене основне црте монашко-аскетског богословља, а у четвртом веку монаштво је већ имало зрело учење на основу Светог писма и Предања Цркве, које је утицало на обликовање монашких правила општежитељних манастира. Како се рад спомиње у Светом писму, а има га и у Предању Цркве, те и због посебности уређења општежитељних манастира, питање рада монаха нашло се и у уставима општежитељних манастира.

Писањем о раду монаха по монашким правилима, улазимо не само у свет свакодневног живота монаха тог времена, већ и у свевремене вредности монашког живота које се делимично пројављују у односу монаха према раду и резултатима тога рада.

Рад монаха

Према сачуваном житију, радом су се бавили и Свети Пахомије,² оснивач општежића, и његов учитељ Паламон.³ Они су се молили, водили духовне разговоре, а „рукодеља им је било предење вуне и израда власјеница“.⁴ Преподобни Пахомије се касније у братству није стидео ни других послова, па је са учествовао у зидању келија за монахе, сејао и заливао поврће, служио као вратар, бринуо се за болеснике и радио разне друге послове, дајући пример осталим монасима.⁵ Радом су се, дакле, бавили сви монаси.⁶ Радили су заједно, а највероватније и појединачно по келијама.

Монаси су, иначе, правили рогозе и производе од палминог грања (пре тога су палмине гране потапане у воду, а потом по одређеном правилу дељене монасима за рад), радили су као кројачи, обућари, столари, и др.⁷ Зависно од заната у коме су били вешти, монаси су тако и груписани по домовима.

Осим у манастирима, монаси су радили и ван манастира, махом по пољима.⁸ Ти радови ван манастира знали су да трају и по неколико недеља. Осим рада у пољу, помиње се и сакупљање урми, или рад у пекари. Заједно са монасима, на рад изван манастира ишао је и старешина, или неко од старије братије, и он би имао све обавезе и права настојатеља. На таквом раду монаси међусобно нису причали, а хранили су се некуваном храном, махом воћем и поврћем.⁹

Приликом рада водило се рачуна да се алат не оштеди.¹⁰

Осим рада по манастирским имањима ван манастира, монаси су често „одлазили у време жетве и радили као надничари у пољима“.¹¹

У манастирима су имали и чредна задужења, којима су обезбеђивали нормално функционисање манастира. То је био рад у кухињи, трпезарији, у складишту алата, подели материјала за рад, издавања књига из библиотеке...¹²

У рад монаха можемо сврстати и све обавезе које су монаси преузимали у задужењу руковођења братством, бригом о болеснима, задужењима економа и другим.¹³

Монашким правилима преподобног Бенедикта било је предвиђено и време рада.¹⁴ У периоду од Пасхе до половине септембра монаси су радили од 1. до 4. часа и од половине 8. часа до вечере. Од половине септембра до почетка Четрдесетнице од 2. до 9. часа, а у дане Четрдесетнице од 3. до 9. часа. Ово одређивање времена рада није било искључиво: „Нека не тугују ако је због нечега потребно више радити јер монаси треба да живе радом својих руку, како је рекао апостол, а то прихватише и наши оци.“¹⁵

Рад је увек био добродошао у манастирима, али су постојала правила која су ограничавала избор послова: „Ти послови не треба да нарушавају мир и безмолвије нашега живота, не треба да задају много бриге око набавке вештаства које им је потребно, не треба да изазивају велико неспокојство при продаји рукотворина, нити да дају повода за неприличне и штетне сусрете са мушкарцима и женама.“¹⁶

Циљ рада монаха у општежитељним манастирима

Писци древних монашких правила када су помињали рад, најпре су се позивали на Свето писмо. Понајвише је то радио Свети Василије Велики,¹⁷ велики богослов и утемељивач општежића у Кападокији, и светионик васцелом монаштву.

Указивао је да се и сам Господ није устручавао да ради, и да није дошао „да му служе, него да служи“. На Господа су се угледали и Апостоли, међу којима и апостол Павле.¹⁸

Са друге стране, лењост је у Светом писму осуђивао и Господ („Зли и лењиви слуго“ – погледај причу о талантима у Матејевом јеванђељу), пророк Соломон (Пр 6. 6), а апостол Павле чак заповеда: „Ако неко неће да ради, нека и не једе“ (2 Сол 3. 10.).

Преподобном Пахомију Великом, и његовом учитељу Паламону, рад је био средство којим би замарали тело. Паламон је свога ученика, када би ноћу на бденију приметио да га савлађује сан, изводио из келије и тражио да пренеси песак, говорећи: „Буди добар, Пахомије, да те не би искушао ђаво, и да не би уништио плодове подвига твога“.¹⁹ Поучен тиме, Преподобни Пахомије је у својим општежитељним манастирима завео рад као најбољи начин да се побеђује сан.²⁰

Као добар познавалац живота у војсци, Преподобни Пахомије се потрудио да своје искуство и знање искористи и за добро уређење општежитељних манастира. Својим монашким правилима регулисао је рад у манастирима, а ту праксу су касније у својим монашким уставима наставили Свети Василије Велики,²¹ Свети Јован Касијан и други. Рад је у манастирима протицао под будном контролом надзорника. Надзорник је одређивао поделу рада,²² и нико без његове дозволе није смео да обавља икакав посао.²³ Разговор између монаха за време молитве и рада био је забрањен.²⁴ Сразмерно способностима и

могућностима монаха, додељиване су им обавезе. За правилно оцењивање ових способности и могућности, Свети Василије је одговорност стављао како на надзорника, тако и на самог монаха: „Настојатељ треба да води рачуна да не даје наређења која премашују снагу тела, да немоћнога не би довео до супростављања. Као отац који је поједнако благодан и близак свима, он треба да узме у обзир телесне снаге свакога и у складу са њима да одмерава и распоређује своје наредбе. Међутим, највећој осуди се излажу они који, имајући телесну снагу од Бога, одбијају (наредбе), бесрамно обмањујући настојатеље. Настојатељ навлачи на себе велику и неподношљиву невољу уколико затаји талант говора и уколико свакоме унапред не објави о мачу који ће судити греху. Неупоредиво, пак, већу невољу навлачи на себе онај који крије телесну снагу коју је добио од Бога ради опште користи, и не користи је.“²⁵

За лењост монаха следиле су опомене и казне, монаху није дозвољено да одбија тешке послове,²⁶ али су монашка правила обезбеђивала и заштиту монаха од неправедних поступака надзорника.²⁷ Уопштено, непоштовање монашких правила о раду од било кога у манастиру, повлачило је одређене епитимије.²⁸

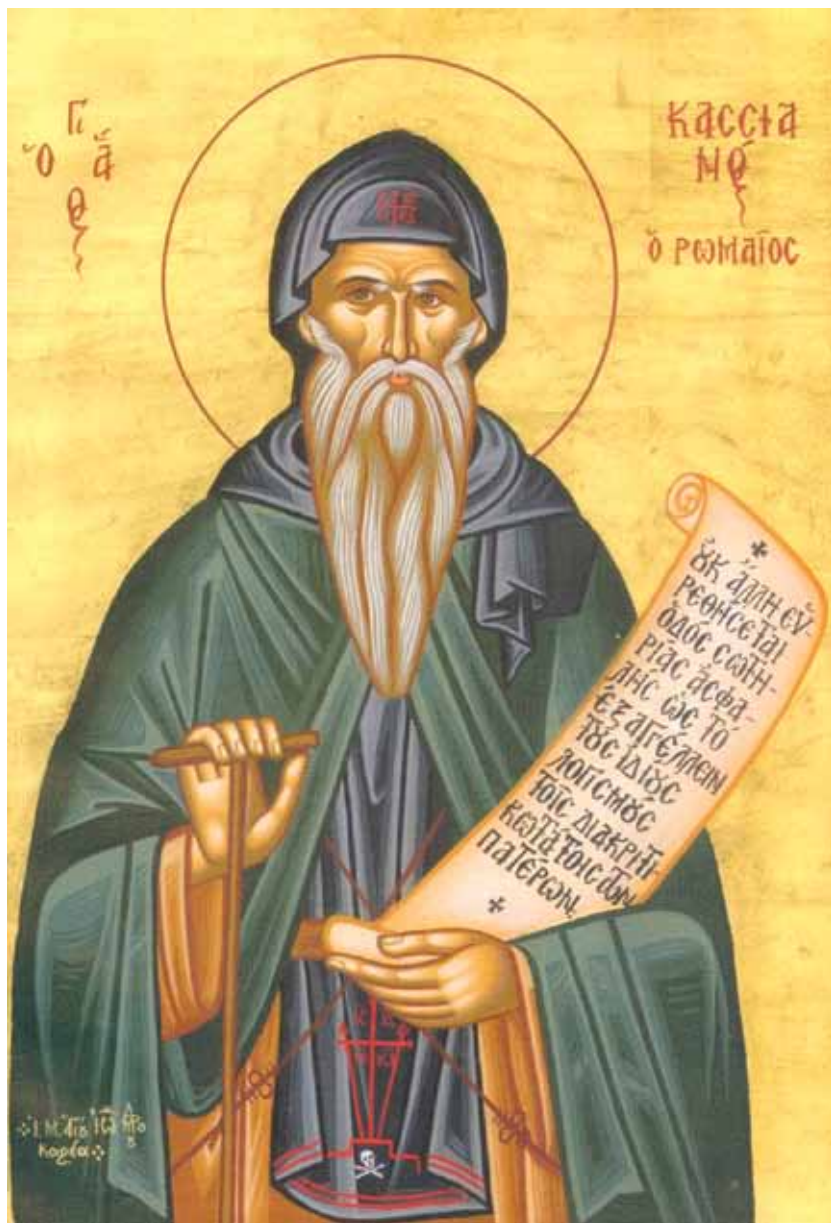
Постојање епитимија за нерад говори да је било таквих појава, али Свети Јован Касијан сведочи да је у његово време монаштво Египта држало правило послушања и рада: „Правило послушања тамо се пажљиво чува и млади монаси без

допуштења старца не чине ништа, а оно шта им он заповеди, то хитро извршавају као да им је заповеђено од самог Господа. Чак и када им заповеде нешто што у први мах изгледа немогуће, они без колебања хитају да учине само да не би нарушили заповест о послушању...“²⁹

Да монаси не би мањим радом запали у лењост, или у сујетну славу, правилима је тачно прецизирана норма рада.³⁰ У житију Преподобног Пахомија остала је забележена реакција, иначе веома снисходљивог Светог Пахомија на непотребан труд једног монаха, који је уместо једне направио две рогозе. Поменути монах није добио похвалу, коју је очекивао, већ је био прекорен да је мукотрпним радом хтео „да испуни вољу демона славе“, да је у прелести, и да се јавно покаје.

Још му рече „да у време трпезе стоји међу столовима држећи оне рогозе све док траје обед, а онда му нареди да остане у својој келији пет месеци, забранивши му да говори са било ким од братије, хранећи се само хлебом и водом“.³¹

Циљ монаха, по монашким правилима, није била зарада, не само у односу на нехришћане, већ и у односу на хришћане (како на лаике, тако и на припаднике клира). Није постојао никакав затворени хришћански „круг“ у коме су хришћани (и клирици) били обавезни да откупљују манастирске производе по неубичајеним ценама. Централна мисао монашких правила није била да манастир производи (можда и уз најамну радну снагу), већ да монаси раде (чак и да сами иду на рад као најамници, ако је било потребно).

И Свети Василије је својим правилима забрањивао непристојне трговине, дуготрајне заузетости и недозвољене добити монаха.³²

Остала је прича у житију Преподобног Пахомија о монаху који је имао задужење да продаје направљене сандале и то по одређеној цени. Како су други трговци извршили притисак на њега да подигне цену манастирских сандала и тако је изједначи са њиховом ценом, монах је подлегао и зарадио више новца него што се од њега очекивало. По повратку у манастир, све је ис-

причао преподобном Пахомију. Преподобни Пахомије је овом монаху рекао да је допустио себи да падне у користољубље, послао га да купцима врати разлику у цени, и указао му да ће по повратку у манастир добити епитимију, и да ће на његову дужност бити постављен други монах.³³

Време рада у манастирима није постало нека супротност времену молитве, или време изузећа молитве из живота монаха, већ је од самог почетка настанка општежителних манастира време рада било и време молитве. О томе је писао и Свети Василије у својим правилима: „Молитву, дакле, можемо вршити и док радимо, благодарјећи Ономе ко је нашим рукама дао силу да радимо и уму мудрост за стицање знања, ко је дао вештаство из кога су направљена оруђа и које

се обрађује занатом којим се ми занимамо. Осим тога ми се молимо да дела руку наших послуже циљу богоугађања. Ми ћемо достићи до душевне сабраности уколико, као што је речено, при свакој делатности будемо од Бога искали успех у делу, узносећи благодарност Ономе ко је дао силу за делање, и чувајући циљ богоугађања. Јер, не поступимо ли тако, ми нећемо бити у стању да сјединимо оно о чему апостол говори: „Молите се без престанка“ (1 Сол 5. 17), и: „Радећи дан и ноћ“ (2 Сол 3.8).“³⁴

Производи рада монаха и њихова судбина

Рад монаха у општежићима није по себи имао за циљ стицање иметка. То се види још код преподобног Пахомија, чак и на почетку његовог подвижничког живота са учитељем му Паламоном, који је оно што је зарадио својим радом најчешће делио сиротињи. И апостол Павле је наређивао (у посланици Ефесцима), на шта се позивао и Свети Василије у 37. опширном правилу, да не раде како би обезбедили само себе, већ „да би имао давати ономе коме је потребно“ (Еф 4. 28). Рад није потребан само ради изнуривања и контролисања тела, већ и ради љубави према ближњем. Свети Василије је писао да ћемо се тиме удостојити да чујемо: „Ходите благословени Оца мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања света. Јер огладнех, и дадoste ми да једем; ожеднех и напојисте ме; странац бијах, и примисте ме; Наг бијах, и оденусте ме; болестан бијах и посетисте ме; у тамници бијах, и дођосте ми.“ (Мт 25. 34 – 36).

И у свом 207. кратком правилу, Свети Василије је, по себи својственом богословском и човекољубивом ставу, упозоравао да је Господ забрањивао да се трудимо „за јело које пролази“ већ „за јело које остаје за живот вечни“, односно за испуњавање воље Божије: „Уколико се воља Божија састоји у томе да се гладни нахрани, жедни напоји, наги одене и остало, потпуно је неопходно да се угледамо на апостола, који каже: `Све вам показах да се тако ваља трудити и помагати немоћнима (Дап. 20. 35)` , и повиновати се његовом учењу: `Него боље нека се човек труди да

ради својим рукама оно што је добро да би имао давати ономе коме је потребно (Еф 4. 28).³⁵

Из древних монашких правила види се да су производи монашког ручног рада брижљиво чувани.³⁶ Све што није дељено сиротињи од резултата рада монашких руку остајало је манастиру за основне потребе монаха. Уколико се временом неки манастир није придржавао тога, већ тежио богаћењу, отварао је врата разним искушењима.³⁷

3 Житије Преподобног Пахомија Великог у *Древни монашки уставу*, Шибеник, 2004, 6.

4 Исто.

5 Дервас Ј. Чити, *Пустиња као град*, ..., 33.

6 Изузетак су могли да буду само болесници.

7 Монасима је било забрањено да својевољно праве или поправљају сандале, осим ако им настојник није поверио тај посао. Правила Пахомија Великог I, 104.

8 Постоји правило код Пахомија Великог да монаси иду беспоговорно на рад и да им је забрањено да се распитују

Манастир Светог Саве Освећеног

У радове је спадало и зидање келија за монахе. Било је уобичајено да се мушки и женски манастири испомажу у раду. Монаси би за женске манастире зидали келије, а монахиње би шиле одела за монахе.

Закључак

Древни монашки уставу општежитељних манастира настали су од четвртог до почетка шестог века. У обзир су узети уставу Преподобног Пахомија Великог, Светог Василија Великог, Светог Јована Касијана и Преподобног Бенедикта. Ови монашки уставу нису покрили све аспекте рада монаха, обзиром да се нешто у манастиру преносило и путем Предања, али можемо рећи да је рад монаха био саставни део подвижничког живота, чији је циљ било утврђивање у духовном врлинском животу.

напомене:

1 О аскетизму у II и III веку више види у Алексеј Сидоров, „Старохришћански аскетизам у II и III веку“, *Источник* 67 (2008), 42 – 55. и у Алексеј Сидоров, „Старохришћански аскетизам у II и III веку (2)“, *Источник* 69-70 (2009), 48 – 60.

2 Радом су се бавили монаси и пре Светог Пахомија. Бар се за Светог Антонија зна да је марљиво радио. Види у Дервас Ј. Чити, *Пустиња као град, увод у изучавање египатског и палестинског монаштва у хришћанском царству*, Манастир Подмаине, 2008, 13. Међутим, како је ово рад о монашким правилима општежитељних манастира, почињемо са Преподобним Пахомијем Великим.

куда иду. Правила Пахомија Великог, I, 58. *Redovnička pravila*, Вijeće franjevačkih zajednica i Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985, 67.

9 Изузетак је било само браће и сакупљање палминих плодова, када је надзорник имао право да на лицу места монасима да један део сакупљених плодова да их поједу. Правила Пахомија Великог I, 76.

10 На питање: „Шта ако неко из немарности нешто изгуби или из непажње нешто поквари?“, Свети Василије одговара: „Онај ко је ствар покварио нека се осуди као крадљивац светиње, а онај ко је изгубио као виновник крађе светиње, будући да је све то принето на дар Господу и посвећено Богу.“ 144. Кратко правило Светог Василија Великог у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 213. 11 Дервас Ј. Чити, *Пустиња као град*, ..., 49.

12 „По читавој Месопотамији, Палестини, Кападокији и по целом истоку, братија се понедељком распоређује на извршавање различитих манастирских послушања тако да сразмерно броју братије бива назначен и број оних који треба да обављају чредну. Та послушања они обављају са таквом побожношћу и усрдношћу са каквом ни један слуга не служи свога господара, и не само да чине оно шта од њих захтева устав него они помажу другима који можда нису успели да испуне своју обавезу.“ 19. глава 4. књиге Устава монашког општежића Светог Јована Касијана у *Древни монашки уставу*, Шибеник, 2004, 205.

13 У Правилима Пахомија Великог I, 139 и I, 140 (види у *Redovnička pravila*, ..., 73) наређено је да сви неписмени новодошли монаси морају да науче да читају. Ово није било питање слободног избора, јер је у правилу писало: „...и нека буде присиљен да научи макар и не буде хтео“. На овај начин сви монаси су били способни да читају Свето писмо, житија и молитве. Из свега овога, а и постојањем библиоте-

ка, да се претпоставити да је постојала потреба за писањем и преписивањем књига и списа, и да су се тиме бавили монаси у Египту, о чему говори Свети Јован Касијан у 12. глави 4. књиге свога Устава монашког општежића. Види у *Древни монашки устав*,..., 203.

14 Осим времена за рад, монашким правилима предвиђено је време и за читање. Читање Светог писма и књига духовне садржине била је обавеза монаха.

15 48. глава Устава Преподобног Бенедикта у *Древни монашки устав*,..., 230.

16 38. Опширно правило у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 160.

17 О Светом Василију Великом више види у Протојереј Георгије Флоровски, *Источни оци IV века*, манастир Хиландар, 1997, 62 – 94.

18 „Погледај Павла који непрекидно ради, неуморно путује, плови, бива у опасности, подноси непогоду, прогонство, нападе, ударце камења, који се душевном усрдношћу и телесном снагом супроставља свим искушењима.“ Четврто поглавље Подвижничких устава Светог Василија Великог види у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 279.

19 Житије Преподобног Пахомија Великог у *Древни монашки устав*,..., 6.

20 Види у Правила Пахомија Великог, I, 5 објављено у *Redovnička pravila*,..., 60.

21 Види, на пример, 31. опширно правило светог Василија Великог у *Redovnička pravila*,..., 150.

22 Свети Василије истиче да монаси не треба сами да бирају своју делатност у манастиру, већ је то надлежност настојатеља, чију одлуку монах прихвата у послушности. Види 41. опширно правило у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 162 – 163.

23 Правила Пахомија Великог, I, 123. и I, 134.

24 Види у Правила Пахомија Великог, I, 7. и I, 116.

25 31. правило подвижничких устава Светог Василија Великог у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 306.

26 Види 121. Кратко правило у *Древни монашки устав*, Шибеник, 2004, 138.

27 Види у Правила Пахомија Великог, III, 5.

28 Више о епитимији у древним монашким уставима општежитељних манастира види у Протојереј-ставрофор Радомир Поповић, „Епитимија у древним монашким уставима општежитељних манастира“, *Гласник* 6 (6. Јун 2008), 164 – 170.

29 10. глава 4. књиге Устава монашког општежића Светог Јована Касијана у *Древни монашки устав*, Шибеник, 2004, 203.

30 Тачно је одређено и за настојника и за монахе да дневно исплету 25 лаката палмовог лишћа. Забрањено је да се монаси силе на рад преко мере, а од умерене запослености очекивало се да ће све подстицати на рад. Правила Пахомија Великог, IV, 1, и IV, 3.

31 Житије Преподобног Пахомија Великог у *Древни монашки устав*,..., 12 – 13.

32 Види 5. поглавље подвижничких устава Светог Василија Великог у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 280.

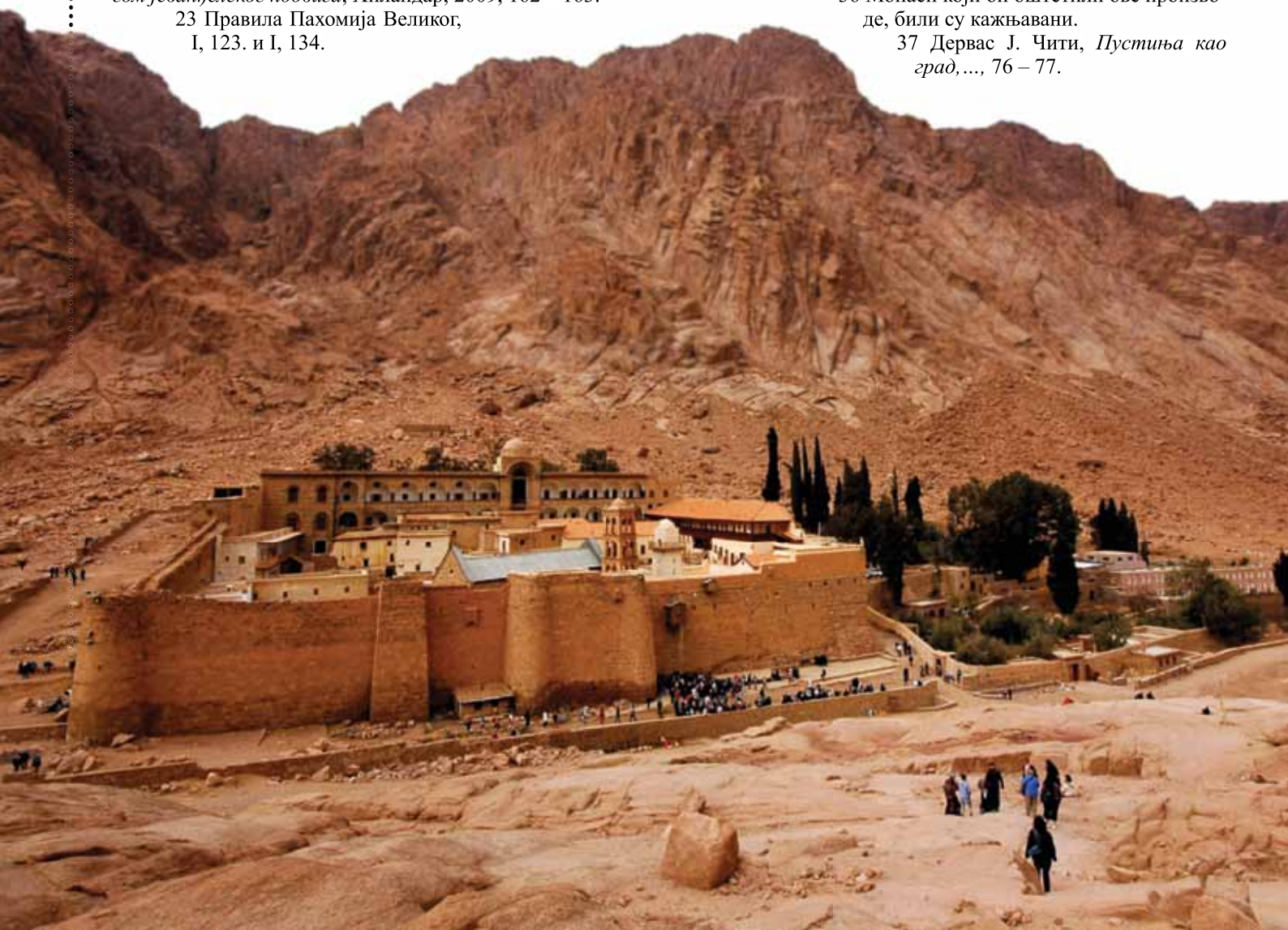
33 У Житију Пахомија Великог има више таквих прича.

34 37. опширно правило Светог Василија Великог у Свети Василије Велики, *Трагом јеванђелског подвига*, Хиландар, 2009, 158.

35 *Древни монашки устав*, прев, са руског С. Продић, Шибеник, 2004, 133. Види и 42. Опширно правило Светог Василија Великог у Н.д., 135.

36 Монаси који би оштетили ове производе, били су кажњавани.

37 Дервас Ј. Чити, *Пустиња као град*,..., 76 – 77.

Протојереј Бојан Димитријевић

ЦРКВА У УКРАЈИНИ У ПОСТСОВЈЕТСКО ДОБА

(наставак из прошлог броја)

Различите „аутокефалне цркве“ у Украјини, после распада Совјетског Савеза, имале су великог успеха само у западним областима новонастале самосталне државе. Са независношћу Украјине, у политичким круговима често почиње да се користи израз „незалежна Украјина независна црква“, односно „независна Украјина независна црква“, што има за циљ да „национално ослобођеној“ Украјини издејствују и „националну цркву“, потпуно независну од Московског патријархата

Филарет и Украјинска православна црква Кијевског патријархата (УПЦ-КП)

Од двадесет једног епископа УПЦ, на Сабор у Харков је дошло седамнаест, три су писмено обавестила митрополита Никодима да су спречени да присуствују и да своје гласове придружују већини, док је само викарни епископ Јаков (Панчук) писмено исказао своју оданост Филарету. Пошто је тајним гласањем изабран нови митрополит кијевски и целе Украјине, дотадашњи митрополит ростовски Владимир (рођени Украјинац), неколико дана касније извршена је интронизација у Успенском храму Кијево-Печерске лавре, јер је Саборни храм Светог Владимира био запоседнут од стране Филарета и његових следбеника.

Пошто се митрополит Филарет (Денисенко) после трократног позива није појављивао на седницама Синода РПЦ, 11. јуна 1992. године у Москви је одржан Архијерејски сабор РПЦ на коме је Филарет лишен архијерејског чина, о чему су обавештени сви поглавари помесних Православних Цркава. На истом сабору је лишен чина и епископ Јаков (Панчук).

Увидевши да нема никаквих изгледа за придобијање канонских епископа УПЦ-МП за организацију своје паралелне јерархије и да је веома мали број свештенослужитеља пошао за њим, Филарет решава да савезнике потражи на другој страни, у крилу аутокефалаца, конкретно УАПЦ, својих доскора заклетих непријатеља. Како је већ речено, за неканонског аутокефалистичког „патријарха“ изабран је Мстислав Скрипник, дотадашњи поглавар украјинских аутокефалаца у САД. Филарет му се обраћа са идејом да постане „патријарх“ и Украјинске православне цркве Кијевског патријархата која би се у том случају објединила са Украјинском аутокефалном православном црквом. Скрипник на то пристаје, долази до уједињења УАПЦ и УПЦ-КП и тако он постаје први „патријарх“ Кијевске патријаршије, док је у ствари Филарет био особа која се о свему питала и потпуно управљала УПЦ-КП, јер је Скрипник већ био престарео, а читав живот је провео у САД тако да скоро није познавао прилике у Украјини. Практично да није ни као „патријарх“ боравио у Украјини, већ у САД и Канади, где је убрзо и преминуо.

Филарет је мислио да ће овим чином објединити и сврстати у један фронт све противнике канонске Цркве у Украјини. Овде треба поменути да ни сам Скрипник није био за то да уђе у јединство са филаретовцима, знајући да Филарет жели само власт и да је то обједињење само формално, што се врло брзо показало тачним, јер је виши клир почео да се осипа. Неки су изразили покајање и вратили се у канонски клир, дру-

ги су прешли у друге неканонске „цркве“, док су трећи основали своје „цркве“. Поједини су се пак оженили, као на пример „епископ“ Поликарп Пахаљук. Скрипникова сумња се показала оправданом, јер је Филарет приграбио сву власт и покушавао да контролише сваког и све догађаје у „цркви“. Мстислав Скрипник умире у јуну 1993. године у Канади, у отвореном непријатељству са Филаретом, далеко од свог такозваног стада и своје „цркве“, не успевши да реално обједини ове две расколничке организације.

Оно што се дешавало у УАПЦ, Филарет није признавао и радио је на сазивању „сабора“ на коме би био изабран нови „патријарх“ УПЦ-КП. Као најбољег кандидата за ту позицију видео је, ни мање ни више, него себе, али је проблем настао када су се успротивили његови саборци са запада Украјине, јер је ипак он бивши канонски клирик Руске патријаршије, који је тек око годину дана ван њеног крила. „Сабор“ је ипак сазван и после бурне расправе, неколико насилних пре-

кида седница, демонстративних напуштања заседања, избор је пао на Владимира Ромањука, „митрополита“ черњиговског, „хиротонисаног“ у САД, иначе бившег свештеника и члана чувеног покрета „Организација украјинских националиста“, пореклом из галичанске унијатске породице.¹

После избора Ромањука за „патријарха“, Филарет потпуно преузима управу над УПЦ-КП, јер се нови „патријарх“ показао савршеном марионетом у рукама искусног Денисенка. Преломни тренутак ће бити иступање из клира Кијевског патријархата скоро свих „епископа“ аутокефалаца и повратак у УАПЦ, чиме Ромањук остаје без подршке и већине у „епископату“. Ромањук је био у безизлазној ситуацији, јер је у УАПЦ постојао „патријарх“ у лику Димитрија Јареме, а у свом „епископату“ није имао подршку већине, тако да је практично управу „цркве“ препустио Филарету

ту, док је он био „патријарх“ само формално и титуларно. Када је било јасно да је Филарет дефинитивно постао *spiritus movens* УПЦ-КП и да ће убрзо постати патријарх и формално, иступање из УПЦ-КП је објавило пет „епископа“ на челу са утицајним Антонијем Масендичем. Они су присаједињени Православној Цркви у чину јеромонаха у коме су канонски клир и напустили. Неки од њих су касније изабрани за епископе канонске Цркве и са њима после тога није било никаквих спорења.

Током ових промена, поново се јавља иницијатива за одржавање заједничког „сабора“ ових двеју организација, које су пред народом, јавношћу и властима претендовале на титулу „националне цркве“, на коме би се Јарема и Ромањук одрекли „патријаршијског трона“, да би уместо њих био изабран нови „патријарх“. После преговора и одређених уступака, датум поменутог „сабора“ је утврђен, али до скупа није дошло јер „патријарх“ УПЦ-КП Владимир Ромањук две недеље пре заказаног „сабора“ изненада умире. Сахрана Владимира Ромањука је остала упамћена као „црни уторак“, јер је више личила на лоше организован ми-

тинг или неуспели навијачки протест, него на сахрану једног хришћанина, а камоли архијереја. Наиме, Филарет је од градских власти тражио дозволу да Ромањук буде сахрањен у првом Саборном храму Руске православне Цркве, Свете Софије или у Видубицком манастиру у центру Кијева. Пошто су то музејски комплекси, власти молицима нису изашле у сусрет и предложиле су оближње гробље за место сахране. Филарет се номинално сагласио са одлуком градских власти, али после опела, поворка је уместо на гробље Бајково кренула према Софијској цркви. Полиција је покушала да заустави поворку и ту настаје туча између полиције и Филаретовог обезбеђења. Да би се избегли већи конфликти, полиција пушта поворку да настави, али управа музејског комплекса на коме се налази Света Софија закључава све капије које воде у двориште и према храму. Будући у безизлазној ситуацији,

Филарет доноси одлуку да Ромањук буде сахрањен поред великих зидина које опасују двориште Свете Софије и проналази се једино небетонирано и неасвалтирано место поред зида недалеко од улаза у порту. Према речима блаженопочившег Владимира, митрополита кијевског и целе Украјине УПЦ-МП, то је био сигуран знак да се покојник и „за живота налазио ван ограде Једине Свете Саборне и Апостолске Цркве“².

У запоседнутом храму Светог Владимира у Кијеву, 20. октобра 1995. године држи се, ни мање ни више, него „помесни сабор“ УПЦ-КП, на коме Филарет бива изабран за новог „патријарха кијевског и целе Украјине“, а интронизација се врши 22. октобра 1995. године у истој цркви.

По избору и интронизацији, као по правилу, у крилу расколничке УПЦ-КП настаје нови подраскол, јер „архијереји западних епархија“, не сагласивши се са избором Филарета, иступају из УПЦ-КП и са клиром УАПЦ потписују акт о присаједињењу западних „епархија“ аутокефалистима, промовишући то као уједињење УАПЦ и УПЦ-КП. Овај „Акт о присаједињењу“ нису подржали сви „архијереји“ УАПЦ и тада настаје опозиција овом уједињењу оличена у „епископу“ харковско-полтавском Игору Исиченку који у току 1996. године иступа са ставом да су на тај начин прекршене основне доктрине УАПЦ. Епископи који су подржали „Акт о присаједињењу“, оснивају Украјинску аутокефалну православну цркву Кијевског патријархата (УАПЦ-КП), правећи на тај начин нови раскол унутар расколничке УАПЦ. „Патријарх“ УАПЦ Димитрије Јарема подржава Игор Исиченка и објављује прекид молитвеног и богослужбеног општења са „епископима“ који су подржали „Акт о присаједињењу“. Оставши тако без

предстојатеља, „епископат“ УАПЦ-КП сазива нови „сабор“ и за свог првојерарха изабира „митрополита“ тернопилско-волињског Василија Бондарчука. На тај начин су у обе расколничке организације створени нови расколи и то је отворило пут пракси да се уместо „епископа“ који су напустили „цркву“ бирају нови на њихове упражњене катедре тако да је настала поама „архијерејских хиротонија и интронизација“, што је довело до тога да у једном граду може бити десет и више „епископа“ различитих „цркава“ са малтене истоветним титулама, без општења међу собом, док сваки од њих понаособ тврди да је управо он једини законити „епископ“.

Филаретово „патријарховање“

Све ово пореметило је Филаретове планове и осујетило његова очекивања о обједињењу свих, како је он говорио, „патриотских снага у цркви“. Како је и даље имао подршку државних, а у много градова и села и локалних власти, покренута је акција насилног преузимања православних храмова где год је то било могуће. За те потребе су коришћене различите паравојне формације (самооборона) ултранационалистичких и антируских групација, од којих су неке отворено заговарале фашизам, имајући за узоре Степана Бандеру и Шухеевича, доказане сараднике Вермахта из Другог светског рата.

Пошто није могао да добије сагласност за канонску аутокефалију од Руске патријаршије, он је 1996. године, користећи се захлађењем односа између Руске и Константинопољске патријаршије, покушао да своју „патријаршију“ потчини Константинопољском патријаршијском престолу. Године 1996. и 1997. протекле су у спекулацијама и лажним изјавама о скором признавању УПЦ-КП од стране Васељенског патријарха, што је веома негативно утицало на канонску Цркву у Украјини, јер су власти још више подржавале Филарета, а напади на храмове постали су све учесталији. Већини парохијана (бар онима који се могу назвати традиционалним верницима) канонске Цркве, поготово у централној Украјини, ништа није било јасно у овом замешатељству различитих „патријараха, епископа и свештеника“. Уколико се њихов парох одлучио да крене за неким од расколничких „архијереја“, већи део парохије је одлазио са њим, јер људи на микро плану нису увиђали никакву разлику ни у чему, осим што се у јектенијама на богослужењима уместо имена једног епископа сада помиње неки други. Најгора ситуација је била у западној и северозападној Украјини, поготово у местима где је храм постојао и у совјетско време, па су верници били везани за свог пароха и своју цркву, тако да су просто наставили да долазе у њу, која је, по њиховом схватању, из неких „црквено-политичких“ разлога припала неком другом „епископу“, док је име „епархије“ остајало исто, што је управо имало за циљ да прикаже да се ту суштински ништа није променило. Раскол су препознали само верници који су живели пуним црквеним животом и они су од својих канонских епископа добили свештенике за себе, а богослужења су годинама најчешће вршена по приватним домовима.

Дилема око признавања Филарета за канонског патријарха разрешена је у јесен 1997. године, после

састанка константинопољског, руског, грузијског и украјинског предстојатеља у Одеси, када је сачињена заједничка изјава коју је после заседања, на отвореној конференцији за штампу, прочитао константинопољски патријарх Вартоломеј II. У њој је недвосмислено речено да „Константинопољска патријаршија признаје у Украјини само једну Украјинску православну Цркву, која се налази под омофором патријарха московског и целе Русије“³. Том приликом Вартоломеј II одбио је сусрет са „духовенством“ УПЦ-КП које је тражило састанак са њим.

Митрополит Онуфрије

Увидевши да од канонске легализације Кијевског патријархата неће бити ништа, власт престаје да гледа Филарета као своју узданицу у организовању националне цркве и постепено му окреће леђа, али веома опрезно, јер се у међувремену Филарет наметнуо као објединитељ и духовни вођа свих ултранационалистичких и антируских групација у Украјини. Нови председник Украјине Леонид Кучма у почетку заузима негативан или боље рећи индиферентан став према Филарету, али га, под притиском поменутих ултранационалистичких покрета, временом мења и ступа у присније односе са њим.

Крајем 1996. године УПЦ-КП је имала 24 „епархије“, две хиљаде „парохија“, 1300 „свештенослужитеља“ и један „манастир“⁴. У парохију се рачунала и заједница са само пар парохијана, а оне који се врате у канонску Цркву или оду у други раскол филаретовци не бришу из своје евиденције, тако да је тачан број верника веома тешко утврдити.

Нови талас напада и насилног преузимања православних храмова покренут је изјавом преседни-

ка Кучме да планира прославу две хиљаде година хришћанства, чији организатор би требало да буде УПЦ-КП, док би председник Организационог одбора био Филарет. То је био јасан знак да се држава отворено сврстала на страну Филаретовог раскола и да га узима за озбиљног кандидата за „патријарха“ свих обједињених раскола, у пројекту оснивања украјинске националне потпуно самосталне „цркве“.

У сенци ових догађаја, у Москви протиче Свети архијерејски сабор на коме је 20. фебруара 1997. године монах Филарет Денисенко одлучен од Цркве Хри-

Већ је изложено како је канонска Црква у Украјини проживела и проживљава праву Голготу, свештенослужитељи УПЦ-МП су проглашавани „летом колоном“ и највећим непријатељима свога рода и државе, а храмови и парохије су под сталном претњом насилног преузимања уз помоћ „Десног сектора“, ултранационалистичке организације која је донедавно званично носила назив Социјал-национална партија⁶, што указује на њен правац деловања. Филаретов раскол је, без намере, Украјинској православној Цркви Московског патријархата удахнуо веома снажан молитве-

стове и предат анатемџ. Овим актом је Сабор само де јуре констатовао оно што је сам Филарет de facto својим поступцима учинио.

Анатему Филарет прихвата као реваншизам украјинофобних „москаља и кацапа“ (украјински погрдни изрази за Русе), спремних на све у намери да угуше национално освешћење Украјинаца, испуштајући при том из вида чињеницу да Црква није ни руска, ни украјинска, већ искључиво Христова и да се за постизање националних циљева Нераздељива Христова Црква не сме ни под којим условима злоупотребљавати.

Закључак

На анатемисање Филарет се није посебно обазирао, већ је наставио да тражи методе за што већу подршку државних, али и страних власти у остварењу своје расколничке идеје, дословно не бирајући средства и сараднике. Данас на YouTube постоји видео запис на коме се види заједничко „служење литургије“ двојице унијатских и двојице „свештеника“ УПЦ-КП, што само онима који не желе да схвате не даје одговор на питање о природи Филаретовог раскола.⁵

ни дух, објединивши епископат, свештенство, монаштво и верни народ у непоколебиво стадо Христово које је до последњег издисаја одано Господу и својим архијерејима, митрополиту кијевском и целе Украјине и патријарху московском и целе Русије. Испушење раскола и Филаретово иступање из канонског клира било је надомештено Господњим благословом у лику двојице одличних, молитвених, богобојажљивих и правичних предстојатеља УПЦ-МП од којих се један (блаженопочивши Владимир) у Царству небеском непрестано моли за своју распету Цркву, док други (митрополит Онуфрије) то исто чини са ништа мање жара и силе не овде на земљи. Та два непоколебива архијереја су данашњој Светој, Саборној и Апостолској Цркви светила и пример који треба да следи сваки епископ, свештеник и верник уколико жели да сведочи истину Христовог Јеванђеља. Украјински архијереји и пастири се ни једног тренутка, ни у једном делу Украјине, ни под којим околностима, нису одрекли богослужбеног црквенословенског језика и помињања у свим богослужењима патријарха московског и целе Русије. У Украјини, а поготово у западној половини те државе, изговарање на Великом входу реченице „Великог Господина и Отца нашег (име) Свјатјшого Патри-

арха Московског и всея Росси да помянет Господ Бог во царствий своем всегда, нинье и присно и во веки веков“ право је светоотачко исповедништво.

Данас је предстојатељ Украјинске православне Цркве Московског патријархата Блажењејши митрополит кијевски и целе Украјине Онуфрије (Березовски), а по части је после патријарха први архијереј у Сабору Руске православне Цркве и стални је члан Синода РПЦ. Митрополит Онуфрије је рођен у свештеничкој породици 1944. године, у селу Корит-

Црква Московског патријархата. Највеће украјинске светиње су у јурисдикцији канонске Цркве, а податак да у великим манастирима живи и по неколико стотина монаха заиста охрабрује. Овако велики број монаха је гаранција да се молитва у овим манастирима неће угасити, али и да ће они заувек остати православни, јер су њихови житељи спремни да за своје светиње положе и своје животе.

Украјинска православна Црква Московског патријархата данас има педесет епархија, преко 12000 парохија и 9500 свештенослужитеља, док се у 180 манастира подвизава преко 4600 монаха и монахиња. На територији Украјине се налази двадесет образовно-школских институција, које пружају средње и високо богословско образовање.

Данас архијереји УПЦ-МП учествују на Архијерејским и Помесним саборима РПЦ, као и у избору руског патријарха.

После УПЦ-МП, по броју епахија, парохија и верника следи Филаретова Украјинска православна црква Кијевског патријархата са 32 епархије, око 4300 парохија, три хиљаде „свештенослужитеља“ и 16 образовних институција. УПЦ-КП скоро да у свом клиру и нема монаштва, а у поседу им је један манастир у центру града Кијева, који су од државе добили на употребу.

Украјинска гркокатоличка црква има 22 епархије, око 3600 парохија, 2300 „свештенослужитеља“, 105

манастира и 1200 монаха и монахиња.

Украјинска аутокефална православна црква има 12 епархија, 1200 парохија, око 700 „свештенослужитеља“, девет манастира са десет монаха и монахиња.⁷

Многе од ових података треба узети са резервом, јер се пописи најчешће врше тендециозно, а по правилу на штету Украјинске православне Цркве Московског патријархата.

напомене:

¹ Драбинко, А. Н., *Православие в посттоталитарной Украине...*

² Драбинко, А. Н., *Почему в Украине...*

³ Драбинко, А. Н., *Православие в посттоталитарной Украине...*

⁴ Анисимов, В., *Истиний лик...*

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=-zzwne7hUvQ>

⁶ [https://ru.wikipedia.org/wiki/Правый_сектор_\(партия\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Правый_сектор_(партия))

⁷ <http://risu.org.ua/ru/index/resources/statistics/ukr2010>

ное Черновитске области у Буковини. Семинарију и духовну академију је завршио у Москви и више година је био намесник Троице-Сергијевој и Почајевској лавре. За епископа черновитско-буковинског је изабран крајем 1990. године, а на Светог Алимпија Столпника је хиротонисан и устоличен у Черновцима. Митрополит Онуфрије је са годину дана архијерејског стажа први одбио да 1992. године потпише захтев епископата УПЦ упућен Синоду РПЦ којим се тражила пуна аутокефалија Украјинске православне Цркве. Митрополит Онуфрије је најдостојнији наследник митрополита Владимира (Сабодана), који се од 1992. године до свог упокојења 2014. године непрестано молио и неуморно борио против различитих недаћа које су сналазиле брод Православне Цркве на од Господа благословеној канонској територији.

Сви меродавни пописи показују да је, упркос неволатним искушењима и нападима са свих страна, по броју епархија, клирика, манастира, монаха и верног народа убедљиво најбројнија Украјинска православна

ЗИДАНЕ ЦРКВЕ НАС ПОДСЕЋАЈУ ДА СМО ХРАМОВИ БОЖИЈИ

Његово преосвећенство Господин Јован, епископ шумадијски, у недељу 11. октобра 2015. године, освештао је новоподигнуту цркву Преподобног Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници. У овом свечаном молитвеном скупу учествовали су верници којима ће ово бити парохијска црква, као и њихови гости, а онима који су највише помогли током подизања нове богомоље, додељена су висока црквена признања

Након шеснаест година, колико је прошло од када је блаженопочивши епископ шумадијски Сава осветио темеље за нову крагујевачку цркву у насељу Бресници, овај храм је потпуно завршен, тако да је дошло време да буде освештан од Његовог преосвећенства Господина Јована, епископа шумадијског. У Свети престо цркве посвећене Преподобном Јоаникију Девичком, владика Господин Јован положио је мошти Светог кнеза Лазара Косовског и том приликом је верницима упутио ове речи поуке и благослова:

„Браћо и сестре, Богу хвала, освећује Дух Свети преко нас овај храм, ову цркву Божију која је посвећена Преподобном Јоаникију Девичком Чудотворцу. Као што се чини већ више од две хиљаде година, тако и данас у најсветији део храма, а то је управо овај олтар, то је овај Жртвеник, овај Престо кога смо сада припремили за освећење, полагамо делове моштију мученика Христових. Данас, у Престо овог храма полагамо мошти Светог великомученика Косовског Лазара. А и чије би друге мошти могли да положимо? Светом Јоаникију Девичком чије мошти нетрулежне, чудотворне, почивају вековима у манастиру Девичу, придружимо Светог великомученика Лазара Косовског који је и живот дао за Господа Христа на Косову. Да се помолимо Богу, Светом Јоаникију, Светом великомученику Косовском Лазару да они буду заштитници овога храма и да буду заштитници свих вас који у овај храм долазите – да у њему нађете мир, мир са Богом и мир једни са другима. Бог вас благословио.“

Од времена када је црква почела да се зида у насељу у којем претежно живе хришћани чија је постојбина на Косову и Методији и другим деловима Старе Србије, радове води свештеник Ђорђе Ђукановић који се и током раније службе истакао самопрегорним ангажовањем на подизању нових крагујевачких цркава. За велики допринос унапређењу црквеног живота одликован је напрсним крстом. Зна се да заслуге за окончање радова на овој цркви има и Одбор, на чијем челу је Бранко Дрманић. Док се ова црква градила, свештеници у брсничкој парохији још су били Дејан Лукић и Немања Младеновић, као и садашњи парох Драган Васиљевић. Поред нове брсничке цркве

подиже се и нови парохијски дом који је делимично завршен.

Током Литургије, коју је Преосвећени владика Јован служио након што је црква освештана, првојерарх Цркве Божије у Шумадији верницима се обратио следећом беседом:

„Драга браћо и сестре, нека вам буде срећно и Богом благословено освећење овога храма и Литургија коју смо данас овде служили. Данас смо призвали благодат Божију, благодат Духа Светога преко нас, која је осветила овај храм у који ћете ви да долазите да се Богу молите, да долазите и да замолите Бога, Светог Јоаникија и Светог великомученика Косовског Лазара да нам они буду на помоћи. Нама је потребна помоћ Божија, нама је потребна милост Божија. Нама је неопходно да се вратимо да будемо са Богом да би Бог био са нама.“

Богу хвала што овај храм приведосмо крају и што га данас осветисмо. Хвала свима онима који су се потрудили да овај храм буде завршен и да радови буду окончани у време које није тако погодно, у време када имамо невоља, сиромаштва... али Богу хвала, овај народ, подижући своје светиње, своје цркве, и у овом времену, говори и сведочи да има у њему духа задужбинарског, оног духа Немањића и свих осталих који су нам храмове подизали и који сведоче да нисмо неко без корена, браћо и сестре. И овај чин сведочи да нисмо тако лоши како нас приказују, злочинац никада ништа не гради, он руши. Богу хвала, овај народ, иако грешан, подиже храмове да се у њима Богу моли, да се испо-

веда, да у црквама Бога тражи за свога сведока, за свога Спаситеља.

Наши су преци подигли храмове свуда где се распростире српски род. Они нам сведоче да нисмо варвари, да нисмо без корена. Ето, и они храмови на Косову и Метохији где и почива Свети Преподобни Јоаникије Девички, говоре шта је био и шта јесте српски народ. Нажалост, чујете и сами, хоће данас те светиње да одузму од рода нашег и да их припоје не знам коме – онима који не исповедају Бога у Светој Тројици.

Могу све да ураде, могу и даље да руше као што су рушили, али ће доћи опет српски народ да подиже своје светиње из пепела као што их је подизао и подиже. Могу да униште цркву као грађевину, али не могу да униште Цркву Христову, Тело Христово којим је задојен и запојен и којим се причешћује српски православно народ.

Опет кажем, хвала свима, свако је од вас на неки начин помогао да овај храм буде довршен. Неко трудом, неко подвигом, неко и даровима, неко молитвама, сви смо на неки начин помогли да ова светиња данас заблеста. Она је лепа, није велика по дужини, ширини и висини, али је она велика колико су велики срце и душа

српског народа. Овај храм је велики и биће све већи уколико ви будете у њега долазили да се Богу молити, да се мирите између себе, да се сједињујете са Богом, да тражите помоћ Божију.

Ето, и у оваквим временима, мада нису чести, бивају ови свети догађаји освећења нових цркава. Богу хвала, има храмова који се граде и у Цркви Божијој у Шумадији. Ми подижемо храмове и као печат остављамо их онима који долазе после нас. Зидајући храмове и ми сами треба да се узиђујемо у те светиње, зидајући овоземаљске храмове, ми зидамо невидљиву Цркву и невидљиви Храм Божији на небу.

Добро је што их градимо, али нама, поред ових зиданих храмова, поред ових зиданих цркава, треба Жива Црква. А Жива Црква, то смо ми крштени у Цркви Христовој. Шта ће нам храмови ако у њима нема народа, зашто да служимо Литургију ако у цркви нема народа, зашто да служимо Литургију ако нема ко да се причести? Не требају нам празни храмови, браћо и сестре. Градимо храмове да би нас подсећали да смо и ми храмови Божији и како каже апостол Павле – да се узиђујемо као живо камење у Живу Цркву Христову.

Нека сте срећни, нека сте Богом благословени и нека је срећно и Богом благословено освећење овога храма. Бог вас благословио и сваким добром даровао.“

За несебичну помоћ у свим годинама док се у Бресници градила црква Преподобног Јоаникија Девичког, архијерејском граматом признања одликовани су Бранко Дрманић, Богосав Јовановић, Зоран Шапић, Владан Милосављевић, Драган Арсић и његови синови Новица и Васа, Предраг хаџи Аранђеловић, Саша Аранђеловић, Одбор за изградњу храма, Радосав Стојковић, Радослав Марковић, Милун Арсић, Љубиша Маринковић и Љубиша Милојевић. Учесницима овог великог црквено-народног славља приказан је пригодан културно-уметнички програм, а приређена је и трпеза љубави достојна овог за Цркву у Крагујевцу историјског догађаја.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СВЕТИ ДЕСПОТЕ СТЕФАНЕ МОЛИ БОГА ЗА НАС

У суботу, 1 августа, када Црква прославља Светог деспота Стефана и Преподобну Евгенију (Лазаревић), на радост свештенства и верника космајског намесништва, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован начелствовао је евхаристијским сабрањем у Цркви која је посвећена Светом деспоту Стефану, у селу Бабе.

Новообновљена светиња била је испуњена верним народом, а након прочитаног јеванђеља народу се обратио Владика Јован речима које појашњавају суштину јеванђелског одломка. Преосвећени владика је истакао да свет не би постојао, ако у том свету не би било праведника, не би било светитеља. Зато смо ми, србски народ, благословен народ, јер нам је Бог кроз нашу историју дао велики број светитеља, али не само као појединце, већ и као читаве лозе, као што су света лоза Немањића, али и Лазаревића од којих је и Свети деспот Стефан кога данас празнујемо. А оно што је од доброг корена добар плод доноси. Стога је јако важна улога родитеља у васпитању деце. Деспот Стефан је од малена себе определио за Христа и то његово опредељење било је у испуњавању заповести Божијих и чињењу доброга другима. Ова црква је била порушена, затрпана, прекривена земљом, али хвала Богу, народу и оцу Љубиши она је васкрасла.

Преосвећени Владика је додао да смо дужни да се очувамо као народ, да будемо добри, ваљани, честити и да имамо љубави према другоме, као што је и свети деспот Стефан имао љубави према своме народу.

По Светој Литургији уследило је послужење у порти цркве, где је Владика поразговарао са свештенством и верним народ, притом дајући упутства за улепшавање овог светог храма.

Бојан Миленовић, вероучитељ

СЛАВА ЦРКВЕ У ГАРАШИМА

У недељу 2. августа на дан спомена Светог пророка Илије, Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Гарашима код Аранђеловца, у цркви посвећеној овом великом пророку Божијем.

Преосвећеном Владици су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Након прочитаног Јеванђеља Владика Јован је пожелео срећну и Богом благословену славу свим окупљеним верницима и нагласио значај и величину праве вере и молитве која из те вере извире. Посебно је истакао живот и веру пророка Илије који је својим животом угодио Богу, те га је Господ слушао и испуњавао његове молбе, укидајући поредак при-

роде кроз затварање и поновно отварање неба када је Свети Илија то молио.

На крају свете Евхаристије, обављен је опход око цркве и пререзан славски колач, а лепоту овог сабрања употпунило је појање хора „Света Анастасија Српска“ из Аранђеловца.

Александар Миловановић, јереј

ЦРКВИ УСПЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ УРУЧЕНО НАЈВЕЋЕ ПРИЗНАЊЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ МЛАДЕНОВАЦ

Свечаном академијом и доделом јавних признања, обележен је 2. август, Дан општине Младеновац. Највеће општинско јавно признање, Грб градске општине Младеновац, додељен је цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу за највреднија достигнућа остварена у дужем временском периоду и укупно стваралаштво које доприноси свеукупном развоју и афирмацији општине.

Прослави Дана општине присуствовали су чланови Привременог органа који од распуштања општинске Скупштине руководе градском општином Младеновац. Прослави је присуствовао и Милосав Миличковић, државни секретар у Министарству унутрашњих послова, директори младеновачких фирми, јавних предузећа и установа, здравствених и установа културе, основних и средњих школа као и остале званице. Програмом Свечане академије представљен је развој наше општине од времена Деспота Стефана Лазаревића до данашњих дана, као и важни датуми за нашу општину, стогодишњица од откривања Спомен чесме на Црквенцу и обележавање 180 година од почетка рада основне школе у Ковачевцу.

У име свих добитника јавних признања, присутнима се обратио протојереј Жељко Ивковић, Архијерејски намесник младеновачки. Он се захвалио свима који су допринели овом дану и историјском успеху за Црквену општину Младеновац. „Да ли је ова награда заслужена или није, то само Бог зна. Ми хришћани своју награду очекујемо на небу, али нам ова награда пуно значи и она ће за нас представљати, не само привилегију, већ додатни мотив и још већу одговорност. Очекујемо још бољу сарадњу са локалним институцијама и желимо да се подигне ниво сарадње и комуникације на локалном нивоу, а све то у интересу локалне заједнице. То је најважнија тема у развијеним земљама, допринос локалној заједници кроз хумани и волонтерски рад. Ова награда припада вама, нашим парохијанима, јер Цркву чине сви њени крштени чланови. Ви сте први почели да доносите помоћ када су биле поплаве, ми смо само дистрибуирали. Пријатно сам се изненадио тада и видео да има наде за опстанак нашег народа. Црква ће новчани добитак од ове награде дати у хуманитарне сврхе“ – рекао је отац Жељко и изразио наду у још бољу сарадњу свих актера локалне заједнице.

Грб Градске општине Младеновац је највеће признање које додељује ова шумадијска варош, а после многих домаћих и иностраних личности, по први пут је највеће признање додељено једном Храму.

Марко Јефтић, јереј

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У ВИНОГРАДИМА

У понедељак, 3. августа, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Литургију у цркви Свете Петке и у оквиру Литургије крстио малу Дуњу, кћерку Ненада Брковића и његове супруге.

Епископу су саслуживали протојереј Сениша Марковић, протојереј Драган Брашанац, протођакон Иван Гашић и ђакон Небојша Поповић. Епископ је изразио искрене жеље и наду да ће мала Дуња израсти у праву Хришћанку, испуњену врлинама.

Након Свете Литургије, припремљен је свечани ручак од стране родитеља новопросвећене слушкиње Божије Дуње.

Небојша Поповић, ђакон

ОСВЕЋЕЊЕ КРСТОВА У ГРБИЦАМА

У понедељак 3. августа, одмах после свечано прослављене храмовне славе у Грбцима, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован посетио је парохију грбичку како би осветио нове крстове за цркву Светог Пророка Илије. Како је завршено спољашње малтерисање, планирано је препокривање цркве, за шта је Епископ Јован освећењем крстова дао свој благослов и упутства за наставак радова.

Нашег Владика и његов архијерејски благослов дочекао је велики број верника ове парохије и околних места, међу којима је било мноштво деце. По освећењу крстова Епископ се обратио окупљеном верном народу поуком указавши им на значај и силу Крста у хришћанској традицији.

Ова посета Владике била је веома значајан тренутак што се могло приметити на лицима свих присутних, посебно мештана Грбца јер ће ови новоосвећени крстови ускоро украсити њихов храм. Приређен је и ручак за све присутне који је припремио колачар храмовне славе Горан Маринковић из Грбца са породицом.

ОСВЕШТАНИ ТЕМЕЉИ ЦРКВЕ У ЗАВОДУ У МАЛИМ ПЧЕЛИЦАМА

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је у понедељак, 3. августа, благоизволео да освети темеље за цркву у Заводу за збрињавање одраслих лица Мале Пчелице, која ће бити посвећена Светом Луки кримском.

Том приликом је Владика корисницима ове установе и запосленима, на челу са директором др Владицом

Станојевић, одржао беседу у којој је нагласио значај који ће ова црква имати за кориснике ове установе, и изразио велико задовољство што се у установи овог типа подиже црква у славу Божију, а на духовну корист свих запослених и корисника ове установе. После освећења темеља уприличен је кратак програм који је извео хор састављен од запослених и корисника Завода.

Оно што даље следи од активности је изградња цркве брвнаре на овим темељима.

Одлуком директора Завода именован је Одбор за изградњу цркве брвнаре у Заводу Мале Пчелице на челу са директором Завода др Владицом Станојевић, у чији састав су, поред запослених у Заводу, именовани и протојереј ставрофор Зоран Митровић, протојереј Бојан Димитријевић и јереј Петар Бранковић.

ЦРКВА У БОТУЊУ ПРОСЛАВИЛА СВЕТУ ПЕТКУ

У суботу 8. августа Црква у Ботуњу је прославила Свету Петку Светом Литургијом коју је служио протојереј Бојан Димитријевић. Црква је била претесна да прими све верне који су се ту окупили. На возгласе и прозбе је одговарала цела Црква предвођена певницом коју је водио надлежни парох, протонамесник Братислав Паунковић, са протонамесником Слађаном Обрадовићем.

Верном народу се беседом обратио прота Бојан који је подсетио да светиња у којој смо се окупили постоји већ један век и да Господ одговара на наше молитве, иако ми од Господа понекада тражимо нешто и са нестрпљењем. Зато нам је Света Петка узор молитве и живота у Христу, јер је она најпре тражила Царство Божије.

Након причешћа верних, преломљен је славски колач чији домаћин је ове године био Александар Павловић са својим домом. Народна веселје поводом празника Свете Петке је настављено после Литургије у порти цркве.

Мирслав Василијевић, протођакон

СВЕТА ЛИТУРГИЈА У ЦРКВИ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ПАНТЕЛЕЈМОНА У СТАНОВУ – КРАГУЈЕВАЦ

У недељу 9. августа, на дан Светог Великомученика Пантелејмона, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету архијерејску литургију у Станову и пререао славски колач.

Домаћин славе била је породица Урошевић.

Пред великим бројем верног народа Епископ Јован је честитао свима храмовну славу и том приликом између осталог рекао у својој беседи:

„Ми смо дошли да се помолимо Богу и заштитнику овог Светог храма и свих вас, светом Великомученику и исцелитељу Пантелејмону, и да целивамо овај део његових моштију, који је као благослов Божији дат овоме храму и посебно вама који припадате овоме храму. Треба да се молимо Богу и да тражимо заштиту и помоћ Божију. Али неће нам Бог помоћи, ако се ми не потрудимо браћо и сестре. За све је човеку у животу потребан труд, а за мало нашег труда Бог додаје благодат, силу, снагу. Данашње Јеванђеље говори управо о моћи вере и немоћи неверовања. Човек је довео сина пред Господа да га излечи. Апостоли, постиђени што га они нису могли исцелити питају Господа: зашто га ми не могосмо исцелити? А Господ каже: због неверства вашег. И додаје Господ ако имате вере као зрно горушичино све ће вам бити могуће!“

ОСВЕЋЕЊЕ КРСТОВА ЗА ЦРКВУ СВЕТЕ ПАРАСКЕВЕ У ПЕТКИ

Дана 10. августа, народ села Петка дочекао је са својим свештенством Његово Преосвештенство Епископа Г. Јована. Повод да Владика посети ово место било је освећење крстова за цркву Свете Петке.

Старшина цркве, протојереј Војислав Одавић, у име народа Божијег захвалио је Епископу што нас посетио и својим Архијерејским Благословом дао снагу да се обнова цркве настави.

Међу гостима били су Милорад Грчић, директор „РБ Колубара“ који је један од највећих ктитора храма, Милан Јосиповић из Београда, и у име „ГО Лазаревац“ Бојан Стевић.

Владика се обратио народу захваливши свима који помажу обнову цркве и рекао да треба да понесемо свој крст. Да то не чинимо како би нас други видели, већ да крст носимо у своме срцу, и тако ћемо часним крстом одолети свим противничким силама. Преосвећени је очински замолио житеље да и себе граде у врлинама и добрим делима.

Након тога је Владика обишао остале радове на храму и дао благослов за наставак.

За окупљени народ било је припремљено пригодно послужење.

Никола Иванковић

САРАСПИЊАЊЕ СА ГОСПОДОМ ОТВАРА ВРАТА ЦАРСТВА НЕБЕСКОГ

У петак, 14. августа литургијским благодарењем прослављена је крсна слава цркве Крста Господњег у порти Старе цркве у Крагујевцу. Празник Изношења Часног крста којем је овај храм Господњи посвећен био је прилика да се на једном месту окупи евхаристијска заједница коју је предводио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован.

Тумачећи Свето Јеванђеље, Владика Јован је нагласио важност саборног живљења хришћанске вере наглашавајући да расколничка прелест, странчарење које је још Свети Апостол Павле осудио, води само у пропаст. Распињање сопствених греха и сараспињање са Господом пут је који кроз Цркву отвара врата вечног Живота. Крст је знамење смирења, вере и изнад свега љубави којим је Господ осветлио васељену од дана свог Распећа и та светлост обасјава време и простор до свршетка света показујући боготражитељима путоказ ка спасењу.

По причешћу верних и резању славског колача, славље је настављено у порти Светотројичне цркве у Крагујевцу. Домаћин славе била је Надежда Лазаревић, а Свету Литургију је улепшало појање мешовитог хора.

Владан Костадиновић, јереј

СЛАВА МАНАСТИРСКЕ КАПЕЛЕ У НИКОЉУ

На дан преноса моштију Светог првомученика и архијакона Стефана 15. августа, а поводом славе капеле манастира Никоље, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у летњиковцу поред цркве. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Верном народу Владика се обратио беседом у којој је истакао врлине хришћанске заједнице првих векова када је хришћанима све било заједничко. То је хришћанство, делити са другима, имати осећања за другога, давати другима не само оно што нам не треба, већ и оно што нам је највише потребно. И богатство и сиромаштво су дати човеку да се кроз њих спасава, богаташ дељењем богатства са другима, а сиромаш смирењем подноси сиромаштво. Сваки човек може нешто дати ближњему, па и сиромаш, ако нема кошуљу, хаљину, хлеба, новца, има молитву, има сузу, као што каже Свети Јован Златоусти. Помагати могу само људи чистог срца, људи који своју душу оплемењују љубављу Божијом. Такву љубав поседовао је Свети првомученик и архијакон Стефан који је љубављу и молитвом узвратио онима који су га каменовали и тиме показао свима нама како изгледа хришћанство на делу.

Након свете Литургије и чина резања славског колача уследила је заједничка трпеза љубави уприличена од стране монахиња.

Урош Костић, ђакон

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У БУКОВИЧКОЈ ЦРКВИ У АРАНЂЕЛОВЦУ

У недељу, 23. августа, на дан Светог мученика и архијакона Лаврентија, Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу, познатијем као Буковичка црква.

Епископу Јовану саслуживали су свештеници Епархије шумадијске. Верни народ Аранђеловца и Буковика испунио је један део порте где је постављен Престо и одакле је Владика узнео Господу молитве и принео Евхаристијску жртву за сабрани народ, али и за сав род православни. Пре Свете Литургије Владика је осветљао новоподигнуту палионицу свећа, која је изграђена понајвише прилозима породице Александра Вељовића из Аранђеловца.

Након прочитаног Јевађеља, Владика је поучио сабрани народ кроз јеванђелску причу о богатом младићу који Хри-

ста пита шта је потребно да наследи живот вечни. Ово је најтеже и најважније питање које је Господу могли бити упућено, истакао је Владика, а Христов одговор је важан за сваког човека у свим вековима. Ово питање је и могло бити упућено једино Ономе који је могао и дати живот вечни и који има делатан одговор на то питање. Испуњавање заповести Божијих је основ за задобијање живота вечног, а остављање свега и полазак за Христом је пут до савршенства. Владика је нагласио да богатство не мора нужно да буде на пропаст, већ је наша злоупотреба богатства и претерана брига за овоземаљска добра најчешће разлог пропасти. Зато се највише требамо трудити да „сабирамо себи блага на небу, где ни мољац ни рђа не кваре, и где лопови не поткопавају и не краду. Јер где је благо ваше, онде ће бити и срце ваше“ (Мт 6, 19-21).

Александар Миловановић, јереј

ЦРКВЕНА СЛАВА У МЛАДЕНОВЦУ

У петак 28. августа, парохијани младеновачке цркве Успења Пресвете Богородице, молитвено су прославили храмовну славу. Евхаристијским сабрањем верног народа Божијег началствовао је протојереј ставрофор Драгољуб Ракић.

Беседу о празнику и о његовом спасоносном значају у животима свих нас произнео је отац Петар Лесковац, посебно се осврнувши на важност богослужбеног аспекта прослава крсних слава и редовног заједничарења свих на једном месту. Презвитер Петар подсетио је верни народ да је Пресвета Богородица врхунски узор и пример сваком хришћанину у свим временима.

С обзиром да је више стотина верника дошло на Литургију и да није било могуће да сви стану у цркву, организовано је озвучење за све оне у порти, а причешћивање је обављано на три места из истог разлога.

Прославу су увећали чланови хора младеновачке цркве. Након евхаристијског сабрања, заједничарење је настављено на трпези љубави која је била припремљена у порти за сав присутан верни народ. С обзиром на то да овогодишњу славу младеновачка црква дочекује обновљена након интензивних трогодишњих радова, организована је изложба фотографија цркве и порте пре и после обнове. Први пут након 70 година славском ручку у Свечаној сали парохијског дома присуствовали су јавни и културни радници Младеновца. Здравницу и пригодну беседу је одржао Архијерејски намесник протојереј Жељко Ивковић. Домаћини овогодишње славе били су Божидар Лончаревић и Миодраг Петровић са породицама.

Марко Јефтић, јереј

СЛАВА САБОРНЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ – ГОСПОЈИНСКЕ СВЕЧАНОСТИ

Саборна црква у Крагујевцу је 28. августа прославила своју славу Успење Пресвете Богородице.

Славска радост почела је свечаним бденијем које је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење братства Саборног храма. На дан славе, звона Светоуспењске цркве су огласила сабрање верног народа око Крви и Тела Господњег у Евхаристији. Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештества града Крагујевца. Празничну беседу произнео је протонамесник Срећко Зечевић.

Радост празника употпуњена је и још једним догађајем, Преосвећени Владика Јован рукоположио је у чин свештеника Слободана Савића. После литије око Саборног храма коју је предводио Преосвећени Владика са свештенством и верним народом, пререзан је славски колач и освећено жито. Празнично славље је настављено послужењем за верни народ. Све ово је уприличено захваљујући овогодишњем домаћину храмовне славе Горану Нешовићу и његовој сугрузи Јелени.

И ове године житељи града Крагујевцу имали су прилике да посете Смотру народног стваралаштва, која је била приређена заслугом Градске туристичке организације, у порти Саборне цркве од 12 до 19 часова.

Врхунац Госпојинских свечаности било је црквено-народно славље – Великогоспојинско вече – које је организовано уз свесрдну помоћ града Крагујевца са почетком у 18 часова, уз присуство Преосвећеног Владике Јована, и представника града Крагујевца, члана градског Већа Бориса Ковачевића и заменика председника Скупштине града Славице Коминац. Академију је отворио свештеник Саборне цркве јереј Душан Мучибабић беседом о Пресветој Богородици. У програму су учествовали: КУД „Абрашевић“, Бора Дугић, виртуоз фруле, Бојан Јовановић, уметник на хармоници и Павле Аксентијевић са групом „Запис“.

Срећко Зечевић, протонамесник

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА НА РУШЕВИНАМА МНАСТИРА КАСТЕЉАНА

На Оданије празновања Успења Пресвете Богородице, 5. септембра Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију на остацима порушене цркве Светог великомученика Георгија Манастира Кастељана у Неменикућама.

Преосвећеном Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске. После прочитаног Светог Јеванђеља, Епископ је надахнутом беседом подсетио да је Манастир Кастељан најстарији манастир у Епархији шумадијској, да

је његова обнова остала неостварена жеља претходних Епископа шумадијских и позвао на скорији конкретан почетак обнове који је значајан за свакога од нас, јер „обнављајући ову светињу, ми обнављамо себе за живот вечни“.

После Свете Литургије Епископ Јован освештао је трпезар у порти неменикућске цркве, који је саграђен захваљујући највише Градској Општини Сопот и председнику ове Општине Живораду Милосављевићу, кога је за показану досадашњу љубав и ревност према Цркви Божијој, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, на предлог Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одликовао највишим признањем – Орденом Светог Саве трећег реда, који му је овом приликом Епископ Јован уручио и истакао свима за пример ревности и пожртвовања, захваљујући се топлим речима за сва добра која је током дугог низа година учинио за Цркву Божију и народ, и изразивши уверење да ће Живорад Милосављевић достојно носити орден највећег светитеља српског рода. Председник Градске Општине Сопот, Живорад Милосављевић, захвалио се овом приликом Епископу Јовану, Његовој Светости Патријарху српском Г. Иринеју и члановима Светог Архијерејског Синода на указаној части, рекавши да му сваки труд и жртва коју је поднео он лично, његови сарадници и породица, никада нису тешко пали јер је знао да све чини ради добра народа.

Овом приликом Епископ Јован је за ревност и старање о Цркви Божијој одликовао Архијерејском граматом признања Црквеноопштински управни одбор Цркве у Неменикућама и др Радету Марића из Младеновца, Архијерејском захвалницом Бранка Спасојевића из Београда и Миломирку Љубисављевић из Неменикућа, а достојанством протонамесника надлежног пароха неменикућског Горана Лукића.

Горан Лукић, протонамесник

ЦРКВЕНА СЛАВА У СТЕПОЈЕВЦУ

У недељни дан, Сабора српских светитеља, 13. септембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Архијерејску литургију поводом храмовне славе у Степојевцу. Епископу су саслуживали свештеници и њакони шумадијске епархије.

Након прочитаног јеванђеља Владика је честитао славу окупљеном народу и подсетио вернике на речи јеванђеља о два заповести о љубави. Где се љубав претвара у дела ту нема потребе за законом, наглашава Епископ и напомиње да је највећа хришћанска врлина љубав. Светитељ се не може постати без извршења две највеће заповести о љубави према Богу и људима. Йубав подразумева смирење, жртву, величање другог, а унижавање себе. Човек који је задобио љубав задобио је Бога, ако је отуђен од љубави отуђен је и од Бога. Међутим, да би задобили љубав морамо се жртвовати. Наши ближњи су наша школа у љубави јер је Хри-

стос дошао да нам омекша срце за Бога и ближње. Ми увек тражимо да нас ближњи прво воле па онда тек реагујемо. Неопходно је да ми направимо искорак и заволимо Бога и ближње; да нам љубав не буде интерес јер то онда није љубав.

У другом делу беседе Владика је говорио о празнику Срба Светитеља. Они су живели по закону љубави и ми смо данас позвани да поступамо као наши светитељи. Њима упућујемо молитве да се Господ смилује и на нас. Кроз покајање ћемо задобити милост Божију и љубав која нам је непходна за спасење.

После причешћа великог броја деце и верника, уследила је литија око цркве, а затим је Владика пререзао славски колач. Трпезу љубави припремили су верници са својим свештеником Милорадом Михаиловићем.

ПРОСЛАВЉЕНА ЦРКВЕНА СЛАВА У ЈУНКОВЦУ КРАЈ ТОПОЛЕ

Дана 13. септембра, у селу Јунковцу крај Тополе служена је Света Литургија поводом прославе празника Сабора Светих Срба којима је и црква у Јунковцу посвећена.

Литургијом је началствовао архијерејски намесник опленачки протојереј ставрофор Миладин Михаиловић, праћен свештенством архијерејског намесништва опленачког.

Обративши се присутним верницима у пригодној беседи, протојереј Драган Богдановић, парох тополски, подсетио је на значај моралних вредности у друштву и данашњи проблем опадања истих.

По завршетку Свете Литургије пререзан је славски колач па су свештенство и верни народ приступили заједничкој трпези љубави.

Никола Илић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ БРВНАРЕ У ОРАШЦУ

У среду 16. септембра, када наша Света Црква прославља Светог Јоаникија, првог патријарха српског, Преосвешћени Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у цркви брвнари на имању породице Карић Недељковић у Орашцу. Ова брвнара је посвећена управо Светом Јоаникију првом патријарху српском, а освешћена је 2012. године.

Преосвешћеном Владици су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

Након прочитаног јеванђеља, Владика је одржао беседу о значају прослављања Бога кроз Његове свете угоднике међу којима је и Свети Јоаникије. Славећи светитеље Божије који су Њему и Цркви Његовој служили целим бићем својим, ми слаavimo и Бога живог који је њих прославио и славом неизмерном овенчао. Оно што увек морамо имати на уму, јесте да се Христове речи које је упутио светим апостолима да су светлост света, односе и на нас и на све људе у свету. Христов позив: „Тако да се свети светлост ваша пред људима, да

виде ваша добра дела и прославе Оца нашега који је на небесима“ (Мт 5, 16), упућен је свакоме од нас и подсећа нас да вером и делима која из вере произилазе, треба Богу да угодимо, а себи и својим ближњима спасење уготовимо. Али, никада не смео заборавити да без обзира на величину дела наших, ми спасење не можемо добити без милости и благодати Божије. Зато се у сваком Богослужењу и молимо: заштити, спаси, помилуј и сачувај нас Боже благодаћу твојом!

Ово Литургијско сабрање завршено је литијом око цркве и резањем славског колача, као и заједничком трпезом љубави.

Александар Миловановић, јереј

ОСВЕЋЕЊЕ РЕКОНСТРУИСАНЕ КЛИНИКЕ ЗА ПУЛМОЛОГИЈУ КЛИНИЧКОГ ЦЕНТРА У КРАГУЈЕВЦУ

У четвртак 17./4. септембра Његово Преосвештенство Епископ Шумадијски Г. Јован, на позив директорке клинике за пулмологију проф. др Зорице Лазић, осветио је реновиран и дограђен део ове клинике. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

У својој беседи Епископ је честитао директорки и особљу ове установе на завршеној реконструкцији, рекавши да је овај догађај пример свима како људи треба да одговоре на свој позив. Епископ је подсетио све окупљене да они немају „посао“, већ позив, односно службу коју нам је Господ дао да кроз њу спашавамо и друге и себе. Та служба, као и друге коју Господ даје свима, има један темељ – Христа Спаситеља – јединог Лекара душа и тела наших. Само тако, у Христу надограђене, наше службе бивају спасоносне.

Александар Мирковић, јереј

МАЛА ГОСПОЈИНА У ПАРОХИЈИ МАРШИЋСКОЈ

На празник Рођења Пресвете Богородице, 21. септембра у цркви Светог Василија Великог у Маршићу служена је Света Литургија којој је осим парохијана маршићанске парохије присуствовао и одређени број ученика школе за децу са сметњама у развоју „Вукашин Марковић“, као и корисници и запослени у Герантолошком центру и Заводу за смештај одраслих лица у Малим Пчелицама.

Посета корисника поменутих институција нашем храму је израз жеље корисника и управа поменутих установа, а реализована је залагањем и љубављу управа и стручног особља које је тога дана било у пратњи око 100 корисника ових установа који су посетили нашу цркву и узели учешћа у Светој Литургији, појући и причешћујући се светим Тајнама Христовим.

После свете Литургије припремљена је трпеза љубави у сали нашег парохијског дома, како за наше госте и њихову стручну пратњу, тако и за све остале који су присуствовали богослужењу. После ручка је настављено вишечасовно дружење између наших гостију и парохијана маршићанске парохије у порти нашег храма, а ученици Основне школе „19. октобар“ из Маршића и чланови КУД-а су извели пригодан програм, посебно припремљен за наше драге госте. Поред запослених и корисника, овом сабрању су присуствовали и руководиоци наведених институција као и директор Завода у Малим Пчелицама др Владица Станојевић.

Бојан Димитријевић, протојереј

ПОЧЕЛО ЕМИТОВАЊЕ ТВ ХРОНИКЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

На празник Светог Јоакима и Ане обновили смо емитавање ТВ хронике Српске православне епархије шумадијске. Хроника се наставља после осам месеци паузе због организационих проблема, али на другој телевизији. Реч је о заједничком пројекту Радија Златоусти и регионалне телевизије Канал 9 чији је програм видљив на територији наше Епархије у Крагујевцу, али и у Лазаревцу, Смедеревској Паланци, Тополи, Рачи, Лапову, Баточини, Јагини, Рековцу и Аранђеловцу, а шире у Смедереву, Пожаревцу, Свилајнцу, Њуприји, Чачку, Краљеву, Горњем Милановцу, Љигу и Ваљеву.

Променили смо и назив у „Верујем“. Тема прве емисије су Госпојинске свечаности, али ту су и редовне рубрике: Јеванђеље, Празници, Актуелно...

Аутор је Гордана Јоцић, одговорни уредник Радија Златоусти.

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ТОПОЛИ

Празник Рођења Пресвете Богородице традиционално окупља велики број верника Тополе који су и ове године дочекали свог Архијереја Г. Јована и са њим молитвено прославили храмовну славу Карађорђевог храма. Његовом Преосвештенству на Светој Архијерејској Литургији саслуживали су свештеници Епархије шумадијске.

Епископ Јован благоизволео је произвести у чин чтеца Милана Михаиловића и Ђорђа Петровића.

Након прочитаног зачала из Светог Јеванђеља Владика Јован се народу обратио беседом о Пресветој Богородици и улози коју она има у животу православних верника и спасењу рода људскога. Пресвета Богородица је храм Духа Светога, она је олтар Бога живог, трпеза Хлеба небескога, слава рода људскога и похвала рода женскога. У данашње време када непријатељске стреле вребају свакога часа, Богомајка нас својим молитвама штити, она заповеда анђелима да нас чувају, а нас позива на мирење и саборно мољење.

Епископ је одликовао Архијерејском граматом захвалности Бранислава Лазарчевића, оснивача трговинске фирме „Трнава Промет“.

После Свете Литургије организована је литија улицама Тополе, пресечен славски колач испред СО Топола, затим одслужен мали помен код споменика палим борцима од 1912. до 1914. године, а у повратку је пресечен славски колач у храму Рођења Пресвете Богородице.

Након литије уприличен је славски ручак за све присуте вернике у црквеној сали надомак Карађорђевој цркви који је приредио свечар Горан Благојевић, доктор из Тополе, заједно са братством овог Светог храма.

Урош Костић, ђакон

ХРАМОВНА СЛАВА У МЕЂУЛУЖЈУ

У уторак 22. септембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у храму Светих Богородитеља Јоакима и Ане, у младеновачком насељу Међулужје. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

У току Литургије, Владика је одликовао чином протонамесника Зорана Алексића, старешину храма, похваливши га за труд и пожртвовање које је протеклих година несебично давао у изградњи ове велелепне цркве. Ово признање мора бити само још већи подстрек за даље усавршавање и увећању ревност.

Након прочитаног зачала Светог Јеванђеља од Луке, Владика је истакао пример родитељства Светих Јоакима и Ане. То је посебно важно у времену када се породица и брак налазе у незапамћеној кризи, а дух пожртвоване љубави је на самом дну лествице приоритета савременог човека. Љубав и жртвовање су нераскидиво повезани и једно без другог губе смисао. Владика је честитао славу свим верницима, на челу са овогодичшим домаћином, Владаном Глишићем, вршиоцем дужности председника општине у Младеновцу.

По завршетку Свете Литургије, Епископ Јован је осветио винарију Зорана Панџића у Рајковцу и обишао радове на обнови цркве Светог Стефана Лазаревића у Белосавцима.

Небојша Поповић, ђакон

ОСВЕЋЕНА КАПЕЛА У КАСАРНИ „НАРОДНИ ХЕРОЈ МИЛАН БЛАГОЈЕВИЋ“ У КРАГУЈЕВЦУ

У понедељак 28. септембра Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован у касарни „Народни херој Милан Благојевић“ у Крагујевцу служио је Свету Архијерејску Литургију и осветио нову капелу, која је посвећена успомени на Светих четрдесет мученика севастијских – Младенци. У изградњи капеле учествовала је Епархија шумадијска и припадници 310. самоходног ракетног дивизиона из састава 250. ракетне бригаде за ПВД. Преосвећеном Владика

Јовану саслуживало је осам војних свештеника. Литургији су присуствовали припадници 250. ракетне бригаде за ПВД с командантом бригадним генералом Савом Миленковићем, представници Генералштаба Војске Србије, припадници других јединица ВС размештених у Крагујевцу.

Срећко Зечевић, протонамесник

РУКОПОЛОЖЕЊЕ У СУШИЦИ

У уторак, 29. септембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету литургију у храму Светог Димитрија у Сушици и том приликом рукоположио у ђаконски чин дипломираног теолога Драгишу Богичевића из Кравица код Братунца.

После прочитаног исповедног писма од стране протонамесника Горана Лукића из Неменикућа, Епископ је указао рукоположеном на лепоту и величину ђаконског чина.

Тумачећи Свето јеванђеље Епископ је нагласио да не лијемо реке суза када нас неко увреди или прекори већ да сузе лијемо због сопствених грехова, као и да се држимо Онога што је драгоценије од најдрагоценијег и важније од најважнијег, а то је управо Богочовек Господ Исус Христос.

Милутин Гашевић, ђакон

Н. Јованчевић

СВЕТИ КРАЉ МУЧЕНИК КАО ЈУНАК ЦРКВЕНЕ И СВЕТОВНЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Хиљаду година од смрти Светог Јована Владимира

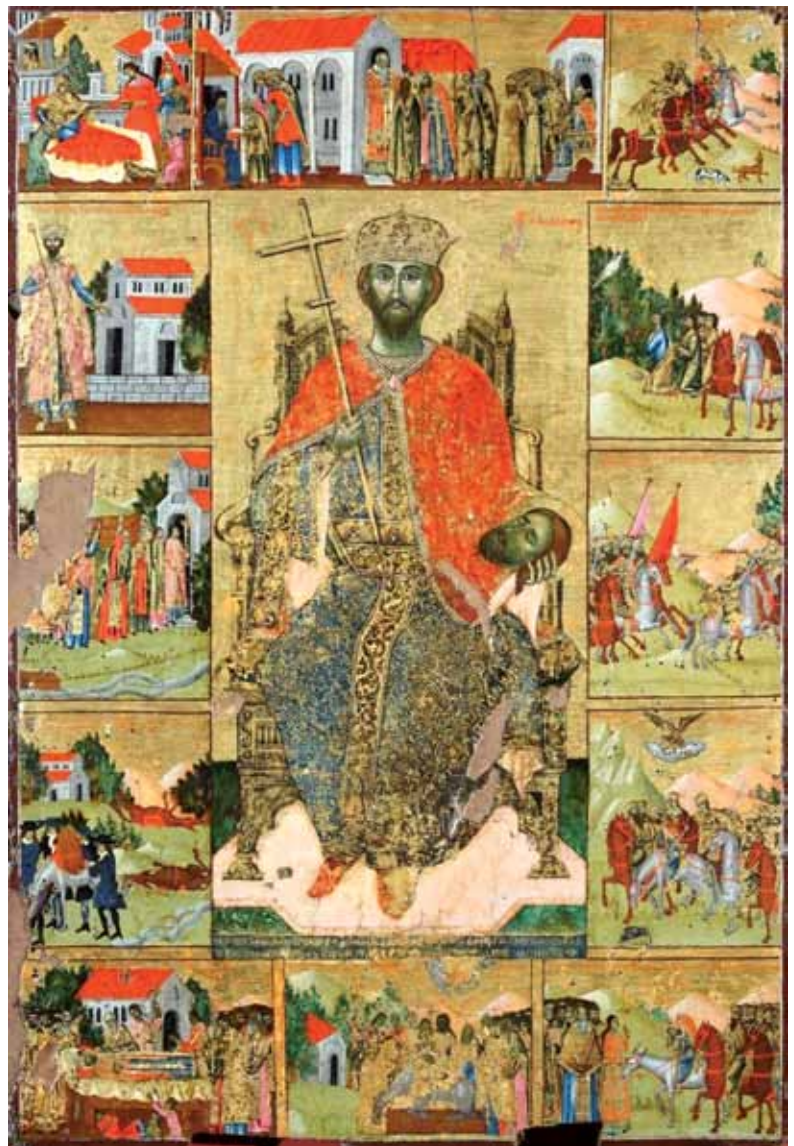
„А ко жели да зна које је и какве врлине и чуда Бог благоволео да изврши кроз блаженог Владимира, слугу свога, нека прочита књигу о његовим делима (*liber gestorum eius*), у којој су дела његова по реду описана, и увериће се доиста како је тај свети човек био *једног духа са Господом, и како је Господ у њему становао*“ (*Летопис попа Дукљанина*)

Мада се у нашој црквеној, па и у широј културној јавности, могу чути примедбе да Свети Јован Владимир није достојан одговарајућим (високим) местом у националној историји, то се, након увида у хиљадугодишње штовање у Цркви, у доказе о исто тако дуготрајном утемељењу у народном предању, затим у то како је био инспирација значајних дела уметничке књижевности и тема озбиљних историографских анализа, може демантовати. Дакле, и пре него што је на овогодишњем (2015) заседању Светог архијерејског сабора СПЦ одлучено да се „достојно прослави велики јубилеј – хиљаду година од мученичке смрти Светог Јована Владимира, највећег српског владара из преднемањинског периода (1016-2016)“ разним духовним манифестацијама током 2015. и 2016. године, овај дукљански и српски владар прве две деценије XI века није био занемарен (осим у идеолошки смутним временима) ни у једној области која утиче на суштински идентитет нашег народа.

Пре разматрања места нашег јунака у црквеном култу и књижевности, сматрамо неопходним да се сагласимо са истраживачима који хронику о мученичком пострадању кнеза Владимира, често називану и *Легендом о Владимиру и Косари*, саматрају делом самосталног *житија* (*gesta, acta, vita*) које је настало пре него што га је барски свештеник укључио у XII веку у латински спис познат као *Летопис попа Дукљанина*. И најновије, врло критички спроведене анализе, на пример Тибора Живковића, не одступају од оног што је још 1893. године у студији *Први основи словенске књижевности међу балканским Словенима – Легенда о Владимиру и Косари* закључио Стојан Новаковић, „да се одмах по смрти Владимировој нашао неко ко је његова дела описао. На ту књигу, без сумње писану словенским језиком, поп Дукљанин упућује као на свој опширнији извор. То значи да је писменост, ту у Зети, толико већ напредна била, да је имао ко оценити и по достојању прославити светитељска дела Владимирова... Све нас то, као и оно што смо напред говорили, упућује да у X и XI веку замишљамо јачи књижевни покрет у Зети, који је свагда обухватао и крајеве Захумља и Рашку.“

Чини се да је и напомена о подударности хагиографских елемената из *Житија* са поузданим и проверљивим историјским изворима важна за укупну слику о трајању и распрострањености Владимировог

култа. „Говорећи о времену почетка владавине Гаврила Радомира (сина бугарског цара Самуила), а затим и владини његовог брата од стрица Јована Владислава (који је мучки убио Владимира), Јован Скилица напомиње како су прилике у Драчу биле мирне док је *Трибалијом и оближњим областима Србије владао*

Владимир, зет Самуилов... Уколико се под Трибалијом у овом случају разуме област Дукље, онда је Србија, или само један њен део, била такође под влашћу Владимира... Стога изгледа врло извесно да је Владимир, поред северног дела драчке области, на управу добио Дукљу и југозападне делове тадашње Србије, највероватније земље у сливу Таре и Лима“ (Тибор Живковић, *Портрети српских владара, IX-XII век*, Београд 2006).

Историчари, као и истраживачи култа, сагласни су да Владимирово политичко деловање није услов за сећање кроз хиљаду година, јер није остао запамћен као владар ратник или државник (осим у литерарној фикцији), јер је током управљања својим областима био у зависном положају према Византији и Бугарској, већ у томе што је *први владар поштован као светац у некој српској кнежевини* – појављује се мотив светости, односно хришћанских врлина које красе владара. У историјском контексту, ово се објашњава појачаним деловањем Цркве, јер је у Владимирово време „црквена организација у Дукљи досегла један виши ниво, прожимајући друштво у већој мери него раније“ (Тибор Живковић).

Као додатни аргумент да је у *Летопис попа Дукљанина* укључен део оригиналне хагиографије може послужити и податак да је култ владара-мученика био најраспрострањенији у словенским земљама. Тако, неки елементи из *Владимировог житија* имају доста сличности са списима којима се граде култови Светог Вацлава и светих Бориса и Глеба у исто доба.

„У прослављању владара-светитеља који припадју типу мученика, као драмски врхунац хагиографске приче истакнута је њихова насилна смрт коју су примили без отпора. У основи оваквог модела житија је поистовећивање светитеља са Христом, односно понављање Христове жртве, као што је истоветна *imitation* доследно спроведена у описима њихове владарске праксе и у каталогу врлина. Неретко, чак и у списку постхумних чуда, налазе се нека која су као преознатљиви мотиви прузети из јеванђеља“ (Смиља Марјановић-Душанић, *Свети краљ*, Београд 2007). Сходно овом принципу, од прве до последње реченице, Владимир је приказан као светитељ, а не као владар. Као дете „украшен је сваким знањем и светошћу“ и одмах на почетку за писца *Житија* он је „свети човек“. Краљ који неће да му ико погине и који се, пре боја, понизно повлачи са својом војском на брдо Облик, где се такође неће борити, није владар од овог света. На Облику је приказан као чудотворац, змије отровнице учинио је заувек безопасним сузама и молитвама. И његов брак је изузетан, јер се он удружио само духовно, а не телесно, са Самуиловом кћерком Косаром, њему сродном природом. Њих је, уствари, сјединила Божија воља, јер је Косару наговорио Свети Дух да од оца затражи дозволу да опере ноге окованих тамничара и заробљеника (јеванђелско прање ногу). Дакле, Косара није заволела Владимира из појуде, већ су обоје живели у браку свети и чисти љубећи Бога и служећи му дању и ноћу.

Има и сцена још директније повезаних са Христовим ликом. Жупан који је издао свог краља упоређен је са Јудом, а Владимир се после његове издаје сам предаје, као да се повинује речима Господњим *Син Човечији биће предан у руке људске* (Матеј, 17, 22). Очигледне су и паралеле са помињањем златног и дрвеног крста, односно када убица прихвата да се лажно закуне на дрвеном крсту: „Знамо да Господ наш Исус Христос, који је за нас страдао, није на златном или сребрном крсту распет, него на дрвеном, Дакле, ако је твоје обећање искрено и твоје речи истините, пошаљи ми по монасима дрвени крст...“

Слично Христу, Владимир је свестан да ће преко мучеништва dospети у Царство небеско. У тамни-

ци га посећује анђеоло и јавља му да ће примити неувели венац и награду вечног живота. Сцена смрти описана је према устаљеној пракси. Наоружани витезови опколили су краља док се у цркви молио Богу. И његове последње речи „Зашто умирем без кривице“ призивају сећање на Христову жртву. Символично место смрти, још један предуслов мучеништва, јесу црквена врата крај којих краљ пада посечен. Сахрањен је у истој цркви, а чуда су одмах почела да се дешавају на његовом гробу: „А Господ, да би објавио заслуге блаженог мученика Владимира, учинио је да многи, мучени разним болима, након што уђу у цркву и по-

моле се над његовим гробом, буду излечени. А ноћу су тамо сви видели Божанску светлост и као да горе многе свеће... Његово тело лежи цело и мирише као да је намиристано разним мирисима...“

И легитимично поређење многих момената из Владимировог живота, нарочито, повлачења из борбе, жеидбе и смрти са сродним мотивима из житија других светитеља, показује да имају чисто хагиографски карактер.

А један историјски потврђен податак, истовременост преноса Владимировог тела из Преспе у цркву Пречисте Крајинске са походом Владислава (његовог убице) против Драча, доприноси рађању хришћанске легенде о казни убице од његове невине жртве. Хагио-

графски је то изражено ударом анђела, то јест војника са ликом самог Светог Владимира.

Као што међу свим истраживачима нема сагласности да су Владимирове мошти биле у манастиру Пречисте Крајинске, тако се још није сигурно утврдило да ли су оне у албански манастир Шин Ђон пренете пре 1381. године када га је обласни господар Карло Топи обновио на рушевинама претходног пострадалог у земљотресу. Тада се Владимировом имену додаје Јован, уз убедљиво објашњење Николе Банашевића: „Зато се може с пуно разлога веровати да је манастир у који су пренесене мошти новог светитеља већ

носило име Светог Јована и да је то баш допринело да у светитељеву нову легенду уђу елементи из живота Крститељева и да Владимир добије још једно име, Јован“ (*Летопис пона Дукљанина*, Београд 1971). Овај научик повлачи још једну светитељску паралелу тако што израженост (ширину распрострањености, хиљадугодишње трајање) култа Светог Јована Владимира објашњава честим преношењем његових моштију, које се данас налазе у Саборној цркви Тиране, након што су 1967. године, када је Енвер Хоџа забранио сваку верску активност у Албанији, из Шин Ђона пренесене у елбасанску цркву Свете Марије, поредећи то са још чешћим пресељењима моштију Свете Петке из Епивета.

Остављајући по страни врло комплексне токове развијања култа на широком географском простору Црне Горе, Албаније и Македоније, враћамо се литерарним (црквеним и световним) текстовима са

Јованом Владимиром као јунаком. Најпре, указујемо на најранија издања *Летописа пона Дукљанина* (за који аутор, свештеник барске цркве каже да га је са словенског превео на латински) и који као XXXVI главу има Владимирову хагиографију са уверљивим историјским чињеницама, да би нагласили да је медитеранска културна јавност имала прилику да упозна једно од првих словенских житија светог владара мученика. Спис није сачуван у најранијем, словенском облику (ако је такав уопште постојао), а и латински текст је познат тек у препису из раздобља око 1650. године. Тај је препис вероватно Р. Луваковић преузео из старијег предлошка у Котору, а објавио га је И. Лучић као прилог делу *О Краљевству Далмације и Хрватске у шест књига (De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex, 1666)*. *Летопис* је 1601. био објављен и у италијанском преводу М. Орбинија у књизи *Краљевство Словена (Il regno degli Slavi)*, са неким додацима које нема латинска верзија. Орбини се том приликом послужио различитим, вероватно старијим предлошкима од Лучићева. Такозвану хрватску редакцију пронашао је почетком XVI века сплитски патрициј Д. Папалић у Макарском приморју. Та је, хрватским језиком и ћирилицом писана прерада дела, која се садржајно разликује од латинске редакције, колала у преписима све док је 1851. године није објавио И. Кукуљевић Сакцински. Папалићев рукопис превео је М. Марулић на латински, а објавио га је такође И. Лучић као прилог делу из 1666. године.

Да ли због популарности Орбинијевог издања или што измењене историјске околности (продор аустријске хришћанске војске до Скопља 1689. године) потребују оживљавање хришћанских култова, крајем XVII века наративи о Светом Владимиру се умножавају. Тако, 1690. године налазимо на други литургијско-хагиографски спис, овог пута потуно самосталан, посвећен овом светитељу. Реч је о служби (аколутији) и житију (синаксару) написаним на грчком које је претежно засновано на елбасанском предању о светитељу, а мање на хагиографско-историјским наводима из *Летописа*. Издање је приредио и у Венецији штампао Јован Папа из Елбасана, али је култне списе, по тадашњој грчкој црквеној пракси, написао Козма који је 1682. године био игуман елбасанског манастира Светог Јована, а у то време (1690-1694) заступник охридског архиепископа у Елбасану, да би 1694. постао митрополит у Драчу. Ова књига је након 1690. године издавана на грчком и 1741, 1744. и 1858. године.

Према издању из 1744. године овај спис преведен је „с грчкога на словенскиј“ и штампана са неким исправкама 1802. године у Венецији код Пана Теодосија старањем хиландарских калуђера Луке и Партенија као *Последованије свјатаго великомученика, чудотворца и мироточца Јоанна Владимира цара сербскога...* Стојан Новаковић и Иларион Руварац показују да је превод редиговао и исправио Вићентије Ракић, „познати агиограф новијега времена“ користећи биографске податке о Владимиру највише из Рајићеве *Историје* која је током XIX века величала, ради буђења родољубља, врлине српских светих краљева из средњег века. Ракићево *Последованије* ушло је, уз незнатне исправке, у *Србљак* из 1861. године београдског митрополита Михаила.

Фрањевац Андрија Качић Миошић (1704-1760) у оквиру *Разговора угодног народа словинског* (1756)

испевао је *Писму од краља Владимира*, под утицајем Орбинија, али и пучког схватања заједничке словенске историје, дајући мање простора хришћанској хагиографији, а више легенди о љубави Владимира и Косаре: „Кад разуми Косара дивојка, // да ће бити краљица словинска, // од драгости сузе проливаше, // своме баби руке целиваше. // Од тамнице кључе узимала, // тамници је врата отворала; // Владимира сужња

дозиваше, // тер овако њему говораше: // Устани се, краљу Владимире, // тер отари горке сузе твоје, // ево тебе заручница зове, // липа ћерца краља булгарскога!“

Епископ охридски Николај је 1925. године у *Читанку о Светоме краљу Јовану Владимиру*, поред поменутих писаних састава, укључио и одломке из других књижевних и уметничких дела у којима је Владимир јунак, као што су историјска драма у три акта Лазара Лазаревића *Владимир и Косара*, Будим 1829 (уметничка прерада података из Рајићеве *Историје*), *Владислав* (1842), жалосно позорје о негативном јунаку Јована Стерије Поповића, *Владимир и Косара* (1873), либрето за оперу у четири чина Петра Прерадовића, *Балканска Царица* (1884), историјска драма у стиховима књаза Николе, *Владимир Дукљанин* (1888), историјска приповетка Стевана Сремца која је објављена у збирци о знаменитим средњовековним српским владарима *Из књига староставних* 1903. године. Поред ових, у *Читанку* Владика је уврстио и своје стихове и разматрања о Светом Владимиру, као и сведочанство руског конзула И. С. Јастребова о светитељовом култу, у околини Елбасана у XIX веку, са посебним нагласком на легенду о Владимировом крсту (И. С. Јастребов, *Подат-*

ци из историје српске цркве, Београд 1879). У тексту *Правда Светог краља Владимира* владика Николај, између осталог, наглашава: „Историји светитеља нема краја. Близу је хиљада година како се родио краљ Владимир, и још историја његова нити је свршена нити ће се свршити. Јер како би се могло рећи, да је свршена историја једног човека, кога хиљаде и хиљаде живих људских бића и дан данас сматрају живљим од себе, молећи се пред иконом његовом, призивајући на невољи у помоћ име његово, и клањајући се његовим моштима као нечем моћном, многомоћном. Када је реч о светитељу, не може бити речи о смрти. Светитељство

Остаци Пречисте Крајинске, цркве која се налазила у близини Владимировог двора у Крајини на југоистоку Дукље

се управо и састоји у победи свега смртнога у човеку.“

У години када Николај приређује *Читанку*, познати историчар Миленко М. Вукићевић (1867-1935) објављује дело *Владимир и Косара: две светле тачке из наше прошлости*, а професор Чедомир Марјановић у популарној Библиотеци *Савремених религиозно-моралних питања* монографију о Владимиру, у којој се, иако нема нучне претензије, налазе драгоцене чињенице о култу дукљанског владара мученика.

Трансформација Владимира који не жели ни у самоодбрани да повреди другог, као оличења невиности и мучеништва ради подражавања Христа из *Житија* (XI век) укљученог у *Летопис попа Дукљанина* у, на пример, Сремчевог Владимира (XIX век) који као велики ратник одлази у смрт јуришајући на своје непријатеље са мачем у рукама је тема о којој се релативно доста зна у теорији и историји књижевности, о чему на овом месту неће бити говора. Вероватно ни творци *Хамлета*, *Дон Кихота* или *Фауста*, као ни аутор Владимирове хагиографије, нису могли претпоставити које богатство различитих, па и супротстављених мотива ће се испреплетати око њихових јунака. Сви су они живи као јунаци потоњих митова, без обира у каквој интерпретацији. „А Владимир је остао: и преселио се на небо и остао на земљи; на небу слављен од ангела и светитеља, на земљи слављен од људи. Бог му је прославио и душу и тело“ (Свети владика Николај).

Јелена и Иван Недић

ИВАН ШМЕЉОВ – ПИСАЦ ИЗГУБЉЕНЕ РУСИЈЕ

Уписали смо се у јавну кухињу у којој смо затим добијали хлеб, 200 грама дневно. Једном тако дођемо, а кухиња већ затворена, нестало хлеба. Прилази ми човек, осврће се око себе и тихо ме пита: „Јесте ли Ви Шмељов? Ви сте написали ’Човека из ресторана?’“ Расејано климам главом. Незнанац ми пружа свежањ и нестаје. Отварам свежањ: у белом платну хлеб, цела векна. Био је то мој најбољи књижевни хонорар.

Иван Сергејевич Шмељов (Иван Сергеевич Шмелёв, 1873–1950), један од најважнијих руских писаца прве половине двадесетог века, публициста и православно мислилац, практично је непознат српској читалачкој публици. Према подацима из каталога Народне библиотеке Србије, на српски су преведена свега три дела овог аутора: *Сунце мртвих* (превод Николаја Николајевића издат у Загребу 1928. године, пет година после објављивања на руском језику), *Неисцрпна чаша* (превод Петра Вујичића објављен два пута: „Графос“, Београд, 1985. и „Бернар“, Београд – Стари Бановци, 2009) и путопис *Стари Валам* (превод хиландарских монаха објављен 1993. заједно са путописним белешкама другог важног руског писца из истог периода, Бориса Зајцева). Ове, 2015. године списак је допуњен српским преводом

једног од најважнијих пишчевих дела – *Ходочашће*, у издању наше, Шумадијске епархије. Превод потписују аутори овог чланка.

Пишчев животни пут је био веома тежак. Рано је изгубио оца. Чекала га је револуција, смрт сина јединца

Иван, Олга и маји Сергеј

и емиграција. Све је то оставило жиг на његовом стваралачком опусу. Шмељов је надасве био писац руског живота, руске душе православног хришћанина, његове вере и побожности

„Вратила се једном мама из Тројице. Била код баћушке Варнаве, он јој рекао: ’А мом... (па каже моје име) крстић, крстић...’ Био је то знак. Три пута поновио, као да тумачи... Мајка ми је често говорила: ’А теби, ево, крстић послао, па све понавља. Чека те тежак живот, у Бога се уздај!’ То би ме увек растужило, па чак и плашило. Да ли се остварило? Јесте, остварило се...“

Иван Шмељов се родио у Москви, 3. октобра 1873. године. Његов прадеда, по сталежу државни сељак из Гуслица на истоку Московске губерније, после пожара који је 1812. године изазвала Наполеонова војска преселио се у Замоскворечје, тада трговачку периферију, данас један од централних рејона Москве. Велику калушку улицу у којој се налазила кућа касније је, приликом реконструкције Москве, „прогутао“ Лењински проспект. Претпоставља се да се кућа налазила у близини данашњег Калушког трга.

Приликом пресељења, покољењима старообредничка породица пишчевог прадеде напушта „стару веру“, задржавајући притом строги староверски начин живота. Већ је пишчев отац припадао вишем, трговачком сталежу, и био власник великог тесарског артеља – занатлијске задруге са више од три стотине радника, и ланца парних купатила. Артељ пишчевог оца учествовао је у изградњи првог Храма Христа Спаситеља.

У најранијем детињству писац је био поверен васпитачкој руци очевог пензионисаног радника, побожног тесара Михаила Панкратовича Горкина. Кроз свакодневно дружење са простим људима, очевим радницима, будући писац стиче љубав према народу и осећај за праведност, што ће се касније испољити кроз његово стваралаштво. „Кроз нашу кућу су пролазили људи разног калибра и друштвеног положаја. У дворишту је стално била гужва. У нашем дворишту

сусрео сам се са народом. Навикао сам на њега, тако да се нисам плашио ни свађе, ни вике, ни рашчупаних глава, нити великих руку... Тамо сам осетио љубав и поштовање према народу који је за све био способан. Народу који је ради оно што не могу људи попут мене, попут мојих најближих. Ти чулавци су пред мојим очима чинили многа чуда: висили су испод крова, ходали поврх прозора, силазили у бунар, од дасака резбарили фигуре, ковали коње који су се ритали, певали песме, причали очаравајуће приче... Наше двориште је за мене било прва животна школа, најважнија и најмудрија. У њему сам стекао хиљаде подстицаја за своју мисао. Све оно што својом топлином одјекује у души, што човека нагони да жали и негодује, да мисли и осећа, добио сам од стотина простих људи нажуљаних руку и према мени, детету, добрих очију...“ С друге стране, кућно васпитање које му је пружила мајка, кћи трговца школована у Институту благородних девица, тада престижној женској школи, развило је код њега љубав према култури, уметности и читању. Снажан и суров карактер мајке, која је веома често тукла децу, оставио је за собом трауму. Ипак, она је схватала важ-

ност образовања, које је успела да пружи и обезбеди деци, упркос мужевљевој смрти када је Шмељову било свега седам година. Породица у којој се родио и одрастао писац била је патријархална и дубоко религиозна, као и њихова послуга („Код куће нисам видео других књига осим Јеванђеља“). Такво окружење дечаку је усадило патриотизам, љубав према својој земљи и њеној историји. Познавање различитих аспеката живота у Русији постаће темељ његовог опуса.

После основног образовања које му је пружила мајка, завршио је Шесту московску гимназију, у згради прекопута Третјаковске галерије, а затим и Правни факултет Московског универзитета. Писац је у гимназији открио нови свет, свет књижевности и уметности. Интересују га позоришна уметност и музика. Прве литерарне изданке Шмељов даје рано, још у гимназији. Његова прва прича, *Крај млина* (*У мельницы*, 1895), на тему народног живота, објављена је у часопису *Русское обозрение*. У младости је често лутао, од фанатичне религиозности до сувог рационализма. Једно време привлачило га је верско учење Лава Толстоја. Као студент, по жељи своје младе супруге, заједно са њом путује на Валам. То га враћа детињој вери и Цркви. По завршетку путовања пише своју прву књигу – путописне белешке *На стенама Валама* (*На скалах Ва-*

лаама, 1897). Међутим, после царске цензуре књига се није могла препознати, и Иван Шмељов свој таленат препушта ћутању на целих десет година. Супружници убрзо добијају сина јединца. По завршетку дванаестомесечног војног рока писац осам година служи као државни чиновник у Владимирској губернији, а затим се враћа у Москву и у потпуности посвећује писању.

Фебруарску револуцију 1917. писац дочекује са оптимизмом, путује Русијом, говори на скуповима и митинзима, међутим веома брзо се разочарава у револуционарне идеје. Шмељов никада није био проволуционар, а идеја социјализма за њега није била политичке, већ социјалне природе. Заправо, он је био присталица тада популарне идеје хришћанског социјализма и братства. Октобарску револуцију оспорава од самог почетка. Повлачи се из јавног живота, не могући да прихвати дешавања око себе. Године 1918. писац и жена одлазе на Крим, у Алушту. Новембра 1918. пише *Неисцрпну чашу* (*Неупиваемая чаша*), која је касније својом „чистотом и тужном лепотом“ измамила усхићење Томаса Мана. Исте године демобилизује се и напушта фронт и син Шмељових, Сергеј. Породица је на Криму намеравала да избегне болшевице, који, међутим, у јесен 1920. освајају Крим. Од тог тренутка пишчев живот постаје низ трагедија. Црвени стрељају његовог двадесетпетогодишњег сина јединца, царског официра, једину родитељску наду и утеху. Родитељи су дуго били у неизвесности, мучили се и плашили најгорег исхода. Шмељов је писао писма познаницима у нади да је син послат на север. На Криму су преживели страшну глад, докопали су се Москве, у новембру 1922. емигрирају у Немачку, два месеца касније у Француску, у којој остају до краја живота. Тек у Француској проналази их лекар који је био у тамници заједно са њиховим сином и открива им истину о његовој трагичној и неправедној погибији.

После свега што је преживео, Шмељов се толико променио да га је било тешко препознати. Живахни, увек весели и енергични писац претворио се у згуреног седог старца, једва чујног гласа. „Ма где да сам, свуда је једно исто. Могли бисмо и у Персију, и у Јапан, и у Патагонију. Када је душа мртва, а живот тек извесно стање тела наших, онда је свеједно. Могли бисмо и да се вратимо назад, колико сутра. Мртвацу је свеједно туку ли га коцем или цепаницом“.

Године 1936. после четрдесет година заједничког живота и свих проживљених патњи, писцу умире супруга Олга, верна сапутница, скромна жена која му је била ослонац и учитељ вере и љубави. После супругине смрти писац посећује Псково-Печерску лавру, „комадић отаџбине“ који се тада налазио у границама независне Естоније. Преосталих четрнаест година живота Шмељов проводи у самоћи. Умире 24. јуна 1950. године од срчаног удара, приликом посете православног Покровског манастиру у насељу Биси ан От, 140 километара југоисточно од Париза, у који долази тешко болестан, да се „надише“ манастирског живота. Шмељов се упокојио на дан спомена светог преподобног старца Варнаве Гетсиманског. Године 2000, по пишевој жељи, његови и женини посмртни остаци пренети су у Москву, на гробље Донског манастира. Прошле, 2014. године, у Москви, прекопута зграде некадашње гимназије у којој се родио млади књижевни таленат, у близини Третјаковске галерије, уређен је

омањи Сквер Шмелова, са бистом писца израђеном на основу отиска лица сачињеног за живота.

Стваралаштво Ивана Шмелова може се поделити на три периода.

У првом периоду (1895–1922) писац се на реалистички начин посвећује теми малог човека и свакодневног живота сељачког и трговачког сталеза, као и новонастајуће буржоазије. Репрезентативно дело првог периода је *Човек из ресторана* (*Человек из ресторана*, 1911), екранизовано 1927. године у истоименом немом филму совјетског режисера Јакова Протазанова.

Други период (1923–1930) започиње емиграцијом из Русије. Из дубоке туге за сином и Русијом настају дела прожета трагизмом. Епопеја *Сунце мртвих* (*Солнце мёртвых*, 1923), убрзо преведена на десетину европских језика укључујући и српски, описује страхоте првих година большевичке власти. О овом роману, који је свом аутору донео европску славу и захваљујући ком је 1931. и 1932. номинован за Нобелову награду, Томас Ман је рекао: „Прочитајте га ако имате довољно храбрости“. У предстојећим годинама аутор пише о судбинама руских емиграната и у кратким формама начиње тему Русије ишчезле у бури большевизма – главну тему свог последњег стваралачког периода.

Трећи период (1931–1950), који је аутор сматрао круном свога стваралаштва, започиње аутобиографским романима о детињству *Ходочашће* (*Богомолъе*, 1931) и *Лето Господње* (*Лето Господне*, 1927–1948). Ово су његова најважнија дела, захваљујући којима је постао познат широм Европе. У њима писац бележи своја сећања о Русији пре револуције, о руским православним традицијама простог народа. Борис Зајцев, дугогодишњи блиски познаник Шмелова, пише: „Лично сматрам да су његове најбоље књиге *Лето Господње* и *Ходочашће*, у којима је на најпотпунији начин нашла израз његова природа“ *Лето Господње* је својеврсна енциклопедија ру-

ског православног хришћанског живота у доба пре револуције – не толико обреда и начина живљења, колико вере и осећања. „И заиста, ништа не домишља.

Као да му се отворио вид, види и сећа се, и то тако детаљно! Како је сочно, како топло написано, а Русија устаје као жива! Истина, некако је превише разнежености, али будући да приповеда дете, све је сразмерно томе. Појединци пребацују Шмелову како идеализује ондашњи начин живљења, међутим дете заиста не види многе сенке, а слика у целости свакако одговара истини“ – речи су Александра Солжењицина.

У аутобиографском роману *Ходочашће*, са којим ове године имамо част упознати српску читалачку публику, петогодишњи дечак заједно са својим васпитачем Горкином, коњушарем Антипушком, младим суседом Феђом, дадиљом Домном Панфјоровном и њеном унуцицом Ањутом у време Петровског поста иде на традиционално ходочасничко пешачење у Тројице-Сергијеву лавру, удаљену осамдесет километара од његовог дома. На том путу од велике помоћи ходочасницима биће стара, омиљена кобила Крива и малене резбарене таљиге, које крију давно заборављено пријатељство. Кроз описе Москве са краја деветнаестог века и њеног Кремља, трговачког и занатског предграђа, подмосковских села и природних лепота, оца који са својим перчином галопира на моћној Кавкаски како би успео да постигне све послове и да обрадује сина својим повременим појављивањем на разним деоницама устаљене ходочасничке маршруте, кроз описе Сергијевог Посада и Тројице-Сергијеве лавре са моштима Сергија Радоњешког, светог старца Варнаве Гетсиманског (1831–1906) ког ће Руска Црква канонизовати 1995. године, људских радости и невоља, искрености и подлости, дечачких маштања и радости, вођен носталгијом за изгубљеном отацбином, писац за читаоца оставља још једно место у малом ходочасничком каравану.

Од каснијих дела Ивана Шмелова свакако треба споменути путопис *Стари Валам* (*Старый Валаам*, 1935), заснован на ранијим белешкама са поклоничког путовања младих супружника, затим роман *Дадиља из Москве* (*Няня из Москвы*, 1936) и незавршени тротомни роман *Путеви небески* (*Пути небесные*, 1948), посвећен преминулој супрузи.

Сарађивао је, дружио се и дописивао са Иваном Буњином, Иваном Иљином, Максимом Горким, Томасом Маном и многим другим руским и светским књижевним и уметничким великанима.

Карактеристична одлика целокупног пищевог стваралаштва је изузетно добро познавање језика, живота, обичаја и побожности обичног, необразованог руског света. Уопште узев, правац у ком је стварао Иван Шмелов може се дефинисати као духовни реализам.

Ликови наших свештеника

МИЛОШ ЈОКСИЋ – ПАРОХ ВРАНИЋКИ И НАМЕСНИК ПОСАВСКИ

Портрет намесника Милоша Јоксића (1850-1910) преузет је из Летописа цркве брвнаре Светих четрдесет мученика Севастијских у Вранићу који је 1978. године саставио Витомир С. Радовановић и који ће ускоро, са другим сведочанствима о црквеном и друштвеном животу у Вранићу, бити објављен у издању „Каленића“, Издавачке куће Шумадијске епархије

Милош Јоксић је последњи свештеник цркве брвнаре Светих четрдесет мученика Севастијских у Вранићу у којој је служио све док са својим парохијанима из Вранића и Мељака није подигао нову цркву Светог пророка Илије (1888). Рођен је 18. новембра 1850. године у Вранићу од оца Ивана Јоксића (среског капета-

на) и мајке Иване. Јоксићи, који славе Светог Николу, доселили су се у Вранић пред Кочину крајину из Грузије, док су даљом старином „са црногорских страна“. За време Кочине крајине (1788) прешли су у Срем, где су остали до Свиштовског мира (1791). Тада су се поделили на три дела, једни су остали у Срему, други су отишли у Звечку код Палежа (Обреновца), где и данас живе, а трећи су се вратили у Вранић где су играли важну улогу у живота села учествујући у устанцима против Турака.

Основну школу је учио у Вранићу, први и други разред код учитеља Димитрија Поповића, сина свештеника Панте Михаиловића Белог, трећи код Адама

Јаковљевића, док му је учитељ у четвртном разреду био Павле Новаковић. Гимназију, односно полугимназију и богословију завршио је у Београду. Син среског капетана није се одлучио за управну службу или неку другу световну, што се очекивало, већ је пожелео *нешто више* – да буде свештеник и да на тај начин послужи свом народу.

После свршене богословије, по већ устаљеном обичају, постао је учитељ и то у свом Вранићу. Био је учитељ и управитељ школе. Било је то доба безбрижне младости, пуне романтичарског заноса. Поред вранићке брвнаре, походио је околне цркве, ишао на литије, саборе, сеоска весеља. Нарочито је чест гост био у Конатицама, код свог друга и исписника, богослова и учитеља Радоја Димитријевића. Као учитељ у Вранићу провео је петнаест месеци, па када му се указала прилика да постане свештеник у Вранићу, оженио се 14. новембра 1871. године девојком Синђелијом из свог села, кћерком виђеног домаћина Петра Стојковића.

Митрополит Михаило рукоположио је Милоша Јоксића 21. новембра 1871. године и упутио га у Вранић да буде капелан свештенику Панти Михаиловићу Белом који је већ био зашао у године. Истовремено, у Вранић је дошао и његов друг Радоје Димитријевић као капелан свештенику Тодору Поповићу и тако су њих двојица почели да се надмећу у љубави према изабраном позиву и служби Богу и народу. Као капелан, Милош је провео пет година, а после смрти пароха Панте Михаиловића остао је до краја живота парох Вранића и Мељака. Претходно је у Баричу основана нова парохија, када је свештеник Радоје Димитријевић са својим парохијанима подигао нову цркву којој су припала села Барич, Мала Моштаница, Мислоћин и Јасенак, која су раније припадала вранићкој цркви брвнари као парохијској.

По природи, свештеник Милош био је оптимиста, „увек весео и насмејан и спреман за шалу и разговор“. Никада га нико није видео да иде погнуте главе, чак ни у тренуцима жалости. Био је поносан на своје динарско порекло, ставом и покретима одавао је човека за кога се могло рећи – крв јуначка, душа девојачка. Зна се да је био веома савестан човек и да се истицао дружељубљем. Тако се, на пример, још у првом разреду гимназије здружио са протом Радојем Димитријевићем и то другарство је било доживотно, мада нису били политички истомишљеници; Милош је био радикал, а прота Радивоје напредњак и посланик ове странке. Красиле су га и друге лепе особине, као што су истинољубивост, умереност, искреност, скромност, али је изнад свега био предан Цркви Христовој. Љубав према Цркви била је основна снага која га је из куће среског капетана одвела у богословију и одржавала да истраје до краја у њеној служби.

Брачни живот свештеника Милоша са вољеном попадијом Синђелијом, који је почео романтично, завршио се невероватно брзо и трагично. Трајао је само четрдесет дана. Оженио се 14. новембра 1871, а на други дан Божића исте године попадаја је умрла. У тешкој свештеничкој служби није могло бити веће несреће од ове. Свештеничко звање није желео да напусти, а није хтео ни у манастир да иде. Његов идеал је свештенички позив и живот на селу, пре свега у Вранићу.

Највеће дело свештеника Милоша је црква у Вранићу, на Гуњици, коју је са својим парохијанима из Вранића и Мељака саградио 1888. године. Припреме за зидање новог храма Светог пророка Илије почеле су 1871. године када је вранићки црквени одбор продао велику њиву ради обезбеђења средстава за почетак градње. За грађевински материјал, поред камена и цигле, употребљени су и надгробни споменици са околних гробља. Нарочито су видљиви они који су узидани у степениште, а међу њима је и споменик Милице Поповић, супруге Тодора Поповића, а мајке кнеза, војводе и саветника Павла Поповића, вранићких свештеника Димитрија и Атанасија и вранићког земљорадника Јована, претка Јозића, који је добро очуван.

На северном зиду цркве уграђена је мермерна плоча са натписом: „Овај Св. храм посвећен Св. пр. Илији саграђен у 1888. год. по рођењу Христовом, за време Милана М. Обреновића, IV краља Србије, освешћен од Архиепископа и Митрополита Србије Г. Теодосија Мраовића, трудом народа парохије црквене, сељана села Вранића и Мељака, свештеника Милоша Јоксића и кметова Петра Поповића из Вранића и Стевана Лазаревића из Мељака у славу Господу Богу за вечна времена. Амин“.

Ценећи улогу свештеника Милоша у подизању ове цркве, као и његове врлине као свештеника, црквене и државне власти су га одликовале „одличјима која може имати један примеран свештеник“. Касније, када се указала потреба да се попуни место намесника, „по једнодушној жељи свију свештеника Среза посавског“, архијерејска власт њега је поставила на тај положај. И ову дужност је Милош „као ретко ко вршио до самртног часа, тако да ми, у Христу браћа његова, само можемо жалити што губимо тако доброг друга и старешину“.

Парох вранићки Милош Јоксић био је човек доброг здравља и ретке мушке снаге. Изненада је оболе од „рака под плећком“ – саркома и пао је у постељу. Умро је 19. августа 1910. године, а сахрањен је 21. августа.

Опевао га је Светозар Радовановић, парох лесковачки и заступник намесника са свештеницима Среза посавског. Погреб је био величанствен. У цркви се, у своје име и у име посавских свештеника, од оца Милоша опростио прота Радоје Димитријевић, парох у Баричу, овим речима:

„Благо мртвима који умиру у Господу од сад. Да, говори Дух, да почину од трудова својих; јер дјела њихова иду за њима (Откривење, 14, 13).

Тужни зборе!

Откуд сад ова нема тишина у овом светом храму када се у њему увек песма орила? Зашто сте тако снуждени и невесели када сте до сада увек на овом светом месту били пуни задовољства? До сада – чини ми се – и ови зидови бејаху весели, а сад као и да из њих тек што сузе нису кануле. И сам Престо Светог олтару као да се љуља, као да нешто тражи и погледа, а Свете двери тек што се нису саме отвориле да пропусте тога достојанственика који се жељно чека...

Тридесет девет година, а то је скоро читав век данашњег нараштаја! На овом светом месту за толики низ година служио је Свети олтар овај смерни слуга Божији, овај озбиљни и примерни свештеник који сад пред нама хладан као ледена стена мртав лежи, па није ни чудо што нам се сад све чини необично кад тако одличног службеника нема више да се појављује са Двери овог светог Светог храма. Нема више намесника Милоша да са овог светог места благосиља своју духовну децу; међу нама живима нема више оног увек веселог и насмејаног слуге винограда Господњег који је својим животом до самртног часа био међу нама пример доброте.

За један тренутак да се зауставимо пред трошним телом његовим и да загледамо у књигу живота његова.

Како је тешко носити бреме самоће, а нарочито у тешкој служби свештеничкој у селу, није потребно спомињати, али и поред тога, њега нико не виде погнуте главе, већ, као да никакве невоље код себе нема – увек весео и усправне главе хођаше и вазда за шалу спреман бејаше.

Пре неколико месеци мени говорио како ћемо идуће године славити четрдесетогодишњицу нашег службовања. Ја му рекох, ти можеш дочекаати и педесетогодишњицу, али Бог зна хоћу ли ја дочекаати. Али, човек предлаже, а Бог располаже. Ја овако слабућав, чијој смрти је он требао да се нада, уместо да му јубилеј честитам, праштам се са њим за навек. Његова ретка и мушка снага подлеже смрти.

Живот овог покојника ја не могу изнети пред овај тужни скуп онако како би требало, али што ја не будем могао, ви, његови пријатељи и духовна деца његова коју је он крштавао и венчавао и кроз дуги низ година са овог светог места учио само оном што је Богу угодно, причаћете млађем нараштају. Ви сте живи сведоци како је био добар и уважен намесник Милош.

Од младости научен скромном животу, био је целог века у сваком погледу штедљив и умерен. Али, све патње и борбе, срећа и несрећа које сналазе жива човека ни њега нису обишле. И у злу, као и у добру, био је један исти верни слуга Свете Цркве Христове, јер је знао да овај земаљски живот ништа друго није него привремена борба. Са таквом вером његова племенита душа отишла је Богу на истину, а његово трошно тело – чисто и насмејано, али као лед хладно, лежи пред нама у кивоту.

Намесник Милош био је узвишен над свим страстима људским, а по нарави увек искрен и готов да сваком у очи истину каже, ма и горка била. Стекао је у парохији и околини поштовање. Навикнут да слуша своју савест, није се дао никада ни за чим повести што би његову душу могло узнемирити.

Тврда и непоколебива вера у Бога, истинска преданост Светој Цркви Христовој, то је била његова духовна храна која га је одржала кроз толики низ година крепка и присебна.

Врлине његове обраћале су пажњу црквених и држвних поглавара, те су указивали своју наклоност према уваженом покојнику.

Поред свих његових заслуга, овај Свети храм, где се сада за тренутак одмара његово изнурено тело, то је најдрагоценији венац делања његова који је надвисио и зачинио све његове радове и врлине. Иако су му понеки неразумни и дали по коју чашицу горчине уместо благодарности, он је прогутао и ником се није потужио. Али, да није њега било, на овом светом месту не би се тамјан запушио и разлегао глас звона црквених по овим дубодолинама, нити би се још за дуго ужегла воштаница. И доиста, са њима Света Црква данас губи једног од најисправнијих слугу својих, отаџбина родољуба, парохија оца и пастира, а свештенство овога Среза узор друга и старешину.

Вредност човечијег живота и не цени се према дугом низу година које су прохујале преко главе покојникове, нити се важност мери по његовој спољашњој физиономији, по његову узрасту, нити по богатству, већ цена живота човечијег скаче или пада према приликама, времену и доприносу тог живота човечанству, отаџбини, Цркви, општини и породици; памти се не само да је тај живот пламтео и сагорео, већ да је својим пламеном кога осветлио и загрејао.

Поштење је бесцено благо које све надмашује, оно је као огледало у коме се огледа душа човекова. Ако се за кога год може рећи да је век свој провео без порока, да је био прави Србин и од чисте српске крви, то се у пуној мери може рећи за овог покојника.

Озбиљност удружена са чистом побожношћу, јесу особите карактерне црте узвишених душа. Озбиљан човек не тражи хвалоспеве за учињена добра, а као та-

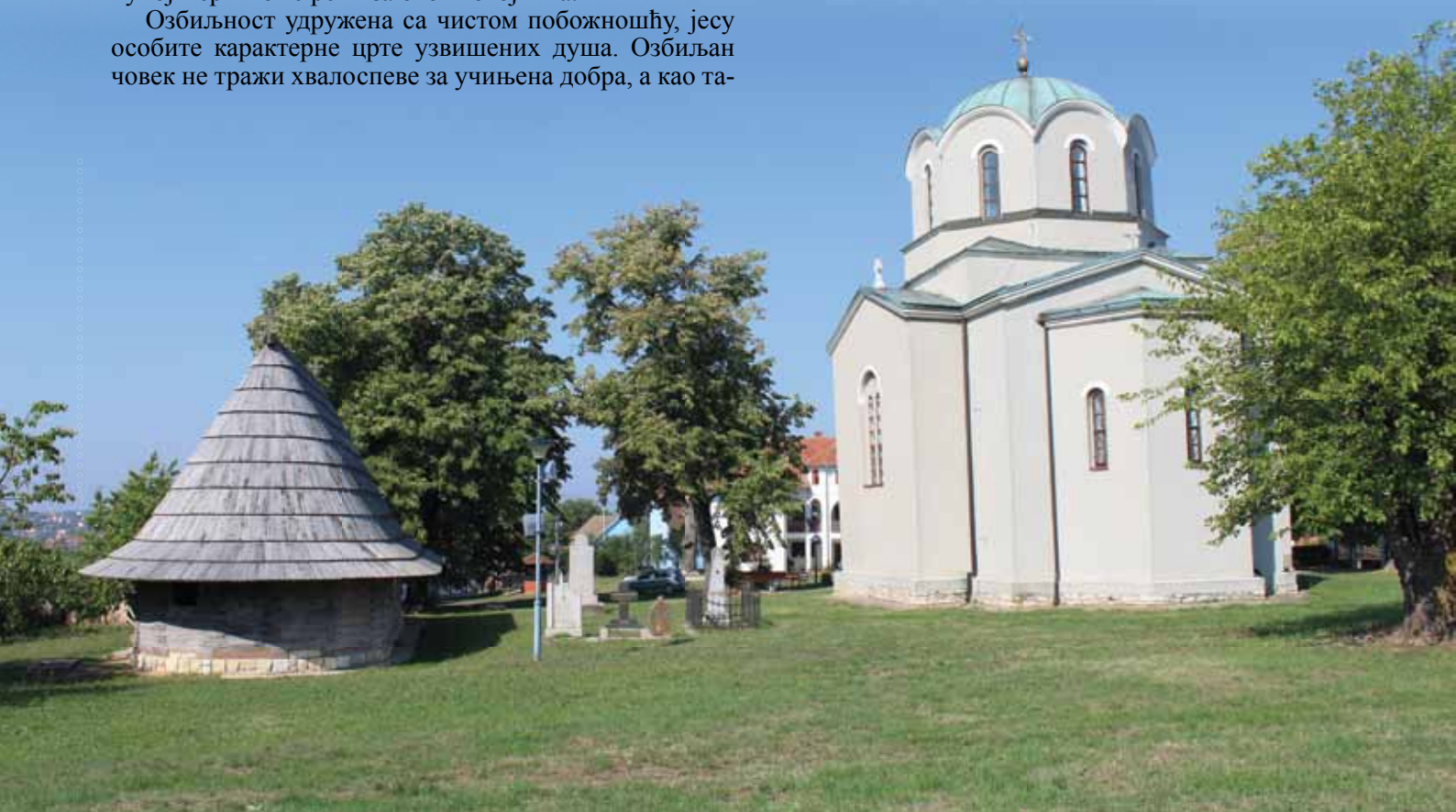
кав свакоме је мио. Таквих људи данас мало има, а такав беше овај слуга Божији.

О, добри мој друже Милоше! О, узорити службениче винограда Господњег! Опрости твоме другу што није могао изнети пред овај тужни скуп све врлине твоје онако како си заслужио. Много година служио си Свету Цркву са највећом оданошћу на понос пастве, а за пример свештенству. Часно твоје име биће дубоко урезано у души твога духовног стада, доброта твоја неће се заборавити дуго, дуго...

О, како ли мора бити задовољна твоја племенита душа кад са небеских висина угледа овако сакупљену твоју духовну децу, плод анђелске љубави твоје, која су дошла да се са тобом за навек опросте и да те на вечном расстанку заките венцима своје искрене љубави. Искупило се и старо и младо, и мушко и женско, да ти последње збогом кажу, да ти последњи пут пољубе хладну руку. Опрости, мој добри друже, нас браћу свештенике, опрости твоје парохијане, твоју духовну децу, опрости све који су око твог ковчега, а ми сви теби праштамо.

А ти, о добри наш друже, пођи мирно међу твоје старије другове и пастире Христове Цркве и својим молитвама погледај на нас грешне са небеских висина и упути нас да следимо стопама твојим. Наша свагдашња љубав пратиће те у нашим молитвама и твоје име остаће у вечној успомени као што си и заслужио, јер Свето писмо вели: *Благо мртвима који умиру у Господу од сад. Да, говори Дух, да почину од трудова својих; јер дјела њихова иду за њима. Амин!*"

Свештеник Милош Јоксић, парох вранићки и намесник посавски, сахрањен је у црквеној порти на Гуњици, крај цркве коју је подигао са својим парохијанима и цркве брвнаре коју је претходно служио седамнаест година. Изнад његовог гроба налази се скроман надгробни споменик који на изванредан начин симболизује и неке особине оца Милоша, као што су скромност, природност, дружељубље...

Нова црква у Вранићу, посвећена Светом пророку Илији, подигнута за време свештеника Милоша Јоксића према пројекту Светозара Ивачковића, припада новом типу цркава, основе слободног крста, које у Србији почињу да се граде крајем XIX века. „Нови модел цркве, који се почео примењивати од краја осамдесетих година XIX века, доноси сасвим другачији просторни концепт од дотадашњег. Архитектонски облик нових црквених грађевина изведен је из основе слободног крста чији краци – трансепти, због исте ширине, формирају централни квадратни простор наоса над којим се преко пандантифа издиже тамбур са калотом као најзначајнијим акцентом архитектонске композиције. Прве цркве овог типа подигнуте су на ширем подручју Београда, у селима Вранићу – 1888, Лесковцу – 1892. и у Грабовцу код Обреновца – 1894. године.

(...)

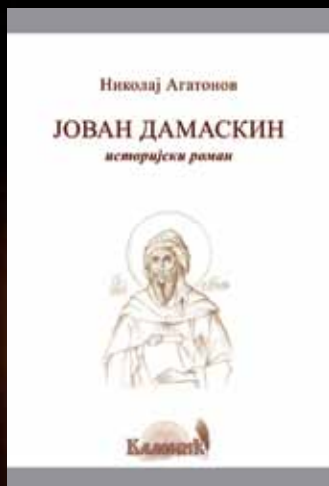
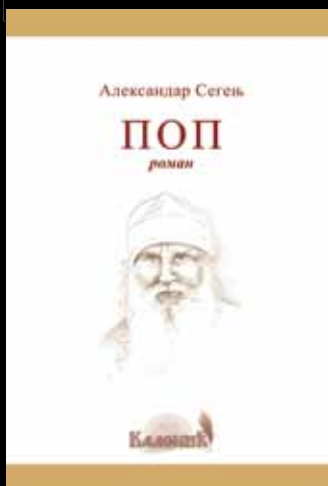
Конструктивни склоп цркве изведен је са пуним масивним зидовима изнад којих су пресведени полуобличасти сводови, тамбур и купола. Унутрашња дужина наоса је 12 метара (до олтарске апсиде), дужина попречног трансепта је 10 метара, док је ширина кракова иста – шест метара, колики је и пречник куполе. Са спољне стране тамбур је осмоугаон и свака страна се завршава полукружном лунетом. Купола,

релативно великог распона за конструкцију од опеке, ослоњена је на угаоне преломе страна тамбура и на венац полукружних сводова који почињу на лунетама и утапају се у калоту куполе, потирући бочне потиске сила, које се код ових конструкција повећавају скоро геометријском прогресијом у односу на распон – пречник куполе.

Јединствени унутрашњи простор остварен је на најрационалнији могући начин – органским склопом свода, тамбура на пандантифима и куполом. Јединство унутрашњег простора и конструктивног склопа код ове цркве резултирало је складним хармонијским односима маса и целокупне архитектонске композиције. На фасадама и ентеријеру нема ниједног сувишног обликованог и декоративног детаља; све је подређено логичном облику изведеном из конструктивног склопа и основе сажетог крста.

Фасада је првобитно била полихромна, са неизменично бојеним редовима малтера (светли окер и помпејско-црвена боја). Нажалост, ова ‘стилска’ карактеристика – полихромија фасаде по којима смо преознавали цркве зидане у новом византијском духу са краја XIX века – уништена је у једној неконтролисаној интервенцији и замењена ‘трајном фасадом’ у вештачком камену“ (Зоран Јаковљевић, *Прве цркве српско-византијског стила на подручју Београда*, Гласник Друштва конзерватора Србије 18, Београд 1994).

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. августа 2015. године до 30. септембра 2015. године:

Осветити:

Нове крстове за цркву Светог пророка Илије у Грбицама, Архиепископско намесништво крагујевачко, 3. августа 2015. године;

Темеље за цркву Светог Јуке Кримског у Заводу за збрињавање одраслих лица у Малим Пчелицама, 3. августа 2015. године;

Нове крстове за цркву Свете Петке у Петки, Архиепископско намесништво колубарско-посавско, 13. августа 2015. године;

Палионицу свећа при цркви Светог архангела Гаврила у Буковику, Архиепископско намесништво орашачко, 27. августа 2015. године;

Капелу Светих четрдесет мученика севастијских у касарни *Милан Благојевић* у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко, 28. септембра 2015. године.

Извршити регулацију:

Између парохије кораћичке при цркви Силаска Светог Духа у Кораћици и Друге парохије рајковачке при цркви Благовести Пресвете Богородице у Рајковцу, Архиепископско намесништво младеновачко.

Рукоположити:

Ђакон Слободана Савића, парохијског ђакон при цркви Свете Петке у Смедеревској Паланци у чин свештеника 28. августа 2015. године у цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Протођакон Дејана Марковића у чин свештеника 1. септембра 2015. године у цркви Светог Саве у Крагујевцу;

Александра Јаћимовића, теолога, у чин ђакон 1. септембра 2015. године у цркви Светог Саве у Крагујевцу.

Рукопроизвести у чин чтеца:

Милана Михаиловића из Тополе;

Ђорђа Петровића из Тополе.

Одликovati:

Правом ношења напрсног крста:

Протојереја Ђорђа Ђукановића, привременог пароха Прве бресничке парохије при храму Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу, Архиепископско намесништво лепеничко;

Достојанством протонамесника:

Јереја Зорана Алексића, привременог пароха Друге међулушке парохије при храму Светих Јоакима и Ане у Међулужју, Архиепископско намесништво младеновачко;

Архиепископском граматом признања:

Братислава Лазарчевића из Трнаве;

Бранка Дрманића из Крагујевца;

Богослава Јовановића из Крагујевца;

Зорана Шапића из Крагујевца;

Владана Милосављевића из Крагујевца;

Драгана, Новицу и Васа Арсића из Крагујевца;

Предрага хаџи Аранђеловића из Крагујевца;

Сашу Аранђеловића из Крагујевца;

Црквеношколски управни одбор у Бресници;

Радосава Стојковића из Крагујевца;

Радослава Марковића из Крагујевца;

Милуна Арсића из Крагујевца;

Љубишу Маринковића из Крагујевца;

Љубишу Милојевића из Крагујевца.

Поставити:

Новорукоположеног јереја Слободана Савића на дужност привременог пароха Шесте крагујевачке парохије при цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Новорукоположеног јереја Дејана Марковића на дужност привременог пароха Шесте крагујевачке парохије при цркви Силаска Светог Духа у Крагујевцу, Архиепископско намесништво лепеничко;

Новорукоположеног ђакон Александра Јаћимовића на дужност парохијског ђакон паланачког при цркви Свете Петке у Смедеревској Паланци, Архиепископско намесништво јасеничко.

Преместити:

Ђакон Милутина Гашевића, досадашњег парохијског ђакон при цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу, на дужност парохијског ђакон при цркви Свете Петке у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Ђакон Небојшу Поповића, досадашњег парохијског ђакон при цркви Свете Петке у Крагујевцу, на дужност парохијског ђакон младеновачког при цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу, Архиепископско намесништво младеновачко;

Јереја Милана Јовановића, досадашњег привременог пароха кораћичког при цркви Силаска Светог Духа у Кораћици, на дужност привременог пароха глоговачког при цркви Рођења Пресвете Богородице у Глоговцу, Архиепископско намесништво беличко.

Поверити у опслуживање:

Протојереју Александру Марковићу, привременом пароху Прве рајковачке парохије у Рајковцу и јереју Марку Стевановићу, привременом пароху Друге рајковачке парохије у Рајковцу, упражњену парохију кораћичку у Кораћици, Архиепископско намесништво младеновачко;

Јереју Срђану Кандићу, привременом пароху драгоцветском у Драгоцвету парохију лоћичку у Лоћики.

Разрешити:

Ђакон Небојшу Поповића, досадашњег парохијског ђакон при цркви Свете Петке у Крагујевцу, даље дужности парохијског ђакон при поменутој цркви, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Ђакон Милутина Гашевића, досадашњег парохијског ђакон младеновачког при цркви Успења Пресвете Богородице у Младеновцу, даље дужности парохијског ђакон при поменутом храму;

Јереја Ивана Јовановића, опслуживача парохије дубочке у Дубокој, даље дужности опслуживања парохије глоговачке у Глоговцу, Архиепископско намесништво беличко;

Јереја Милана Јовановића, досадашњег привременог пароха кораћичког у Кораћици, даље дужности привременог пароха односно парохије, Архиепископско намесништво младеновачко;

Братство цркве Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу даље дужности опслуживања Шесте парохије при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архиепископско намесништво крагујевачко;

Братство храма Силаска Светог Духа у Крагујевцу даље дужности опслуживања упражњене Шесте парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко.

Покренути црквеносудски поступак:

Против протонамесника Милорада Савића, привременог пароха лоћичког у Лоћики, Архијерејско намесништво беличко и именованог ставити под забрану свештенослужења до окончања црквеносудског поступка.

Примити у свезу клира:

Горана Адамовића из свезе клира Епархије милешевске; Протођакона Дејана Марковића из свезе клира Епархије милешевске; Драгишу Богичевића из свезе клира Епархије милешевске.

Поделити канонски отпуст:

Јереју Александру Ресимићу за свезу клира Епархије аустријско-швајцарске.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНІСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. августа 2015. године до 30. септембра 2015. године

АВГУСТ 2015:

1. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог деспота Стефана Лазаревића у Бабама;

Посетио цркву Светих Јоакима и Ане у Међулужју ради надгледања текућих радова;

Присуствовао отварању Сабора народног стваралаштва *Прођох Левач, прођох Шумадију* у порти манастира Каленића;

Посетио Светониколајевски манастир Манастирак у Великој Крушевици ради надгледања текућих радова.

2. август 2015 – Свети пророк Илија:

Служио Литургију у цркви Светог пророка Илије у Гарашима и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Крстио у манастиру Дивостину Илију Росића.

3. август 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради и у току Литургије крстио Дуњу Брковић;

Рад у Епархијској канцеларији;

Освештао нове крстове за цркву Светог пророка Илије у Грбицама;

Освештао темеље за цркву Светог Луке Кримског у Заводу за збрињавање одраслих лица у Малим Пчелицама.

4. август 2015:

Служио Литургију у манастиру Драчи;

Примио протојереја ставрофора Стојадина Павловића, председника Патријаршијске управне канцеларије и посетио патријаршијску вилу у Врњачкој Бањи ради надгледања текућих радова;

Посетио цркву Светог великомученика Димитрија у Бајчетини ради надгледања текућих радова.

5. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Саслуживао Његовој светости Господину Иринеју, патријарху српском, на опелу Татјани, Николи и Симеони Панић на гробљу Орловачи;

Примио Ђурђицу Гордић из Сан Франциска са породицом.

6. август 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији.

7. август 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Учествовао на вечерњој служби у манастиру Житомислићу код Требиња.

8. август 2015:

Саслуживао Његовој светости Господину Иринеју, патријарху српском, са више архијереја СПЦ, на освећењу обновљене цркве Васкрсења Христовог у Пребиловцима и на Светој Литургији.

9. август 2015 – Свети великомученик Пантелејмон:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио протојереја ставрофора Љубишу Смиљковића у Сопоту и пререзао му славски колач.

10. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Рад у Епархијској канцеларији;

Примио чланове делегације Бугарске православне цркве;

Посетио цркву Свете Петке у Лапову и утврдио распоред живописања; присуствовао донаторској вечери ради прикупљања средстава за живописање ове цркве.

11. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио, у пратњи протојереја ставрофора др Зорана Крстића, ректора Богословије Светог Јована Златоустог, Смедеревску Паланку.

12. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио патријаршијску вилу у Врњачкој Бањи ради надгледања текућих радова.

13. август 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији;

Освештао нове крстове за цркву Свете Петке у Петки код Лазаревца.

14. август 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви и пререзао славски колач поводом храмовне славе цркве Воздвижења Часног Крста која се налази у порти овог храма;
Рад у Епархијској канцеларији.

15. август 2015 – Пренос моштију Светог архиђакона Стефана:

Служио Литургију у манастиру Никоље Рудничко и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле.

16. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Ђорђа на Опленцу и парастос краљу Петру I Карађорђевићу поводом годишњице упокојења.

17. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад у Епархијској канцеларији.

18. август 2015:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу;
Отпутовао, у пратњи протојереја ставрофора др Зорана Крстића и ђакон Ивана Гашића, у посету Далматинској епархији поводом учествовања у свечаном обележавању четиристогодишњице постојања Богословије у манастиру Крки и стогодишњице упокојења владике далматинског Никодима Милаша; посетио, као члан пратње Његове светости Господина Иринеја, патријарха српског, цркве Светог пророка Илије и Свете Анастасије Римљанке у Задру; делегацију СПЦ примио је задарски надбискуп Желимир Пуљић; учествовао на вечерњој служби у манастиру Крки.

19. август 2015 – Преображење:

Саслуживао Његовој светости Господину Иринеју, патријарху српском, са више архијереја СПЦ, на Литургију у манастиру Крки поводом четиристогодишњице постојања Богословије у манастиру Крки и стогодишњице упокојења владике далматинског Никодима Милаша; посетио цркве у Кистању и Скрадину.

20. август 2015:

Посетио са делегацијом Патријаршије СПЦ седиште Далматинске епархије у Шибенику и Сплит у којем су обишли незавршену цркву Светог Саве и катедралу Светог Дуја; делегацију СПЦ примио сплитски надбискуп Марин Баришић.

21. август 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Посетио цркву брвнару Светих апостола Петра и Павла у Даросави ради надгледања текућих радова.

22. август 2015:

Служио Литургију у цркви Рођења Пресвете Богородице у Великој Крсни.

23. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Буковику и осветио палионицу свећа при овом храму.

24. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Осветио богослужбену капелу у београдској касарни Васа Чарапић;
Састао се у Патријаршији СПЦ са Његовом светошћу Господином Иринејем, патријархом српским.

25. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Посетио село Бабе ради надгледања радова на епархијској кући;
Посетио манастир Дивостин, у пратњи грађевинских стручњака, ради надгледања текућих радова на манастирском конаку.

26. август 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио Ђорђа и Драгицу Николић из Чикага.

27. август 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад у Епархијској канцеларији;
Одржао испите кандидата за рукоположење;
Служио беденије у Саборној крагујевачкој цркви.

28. август 2015 – Велика Госпојина:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви Успења Пресвете Богородице и пререзао славски колач поводом храмовне славе; рукоположио у чин свештеника ђакон Слободана Савића;
Посетио цркву Успења Пресвете Богородице у Влакчи и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Учествовао у Великогоспојинским свечаностима у порти Саборне крагујевачке цркве.

29. август 2015:

Служио Литургију у цркви Преподобног Романа Српског у Рековцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Посетио цркву Светог великомученика Димитрија у Бајчетини ради надгледања радова на извођењу мозаика;
Посетио цркву Преноса моштију Светог архиђакона Стефана у Грошници ради надгледања текућих радова.

30. август 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Азањи и посетио парохијски дом ради надгледања текућих радова;
Утврдио распоред живописа цркве Светог деспота Стефана Лазаревића у кругу болнице у Смедеревској Паланци.

31. август

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Одржао испит кандидата за рукоположење.

СЕПТЕМБАР 2015:

1. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром и произнео молитве Призива Светог Духа поводом почетка нове школске године у крагујевачкој богословији Светог Јована Златоустог; у презвитерски чин рукоположио протођакон Дејана Марковића а у чин ђакон Александар Јаћимовића;

Обишао, у пратњи игуманије каленићке Нектарије и Мирослава Брковића, председника Црквене општине Саборне цркве у Крагујевцу, стан манастира Каленића у Београду.

2. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

3. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светих апостола Петра и Павла у Рачи Крагујевачкој;
Присуствовао у Епархијском центру промоцији књиге Јована Пејчића *Приону душа моја – молитве Светог Саве, молитве Светом Сави*.

4. септембар 2015:

Служио Литургију у манастиру Липару;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио село Бабе ради надгледања текућих радова на цркви Светог деспота Стефана Лазаревића и епархијској кући.

5. септембар 2015:

Служио Литургију на зидинама манастира Кастељана на Космају;
Освештао црквену салу и трпезар при цркви Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама; председника општине Сопот Живорада Милосављевића одликовао орденом Светог Саве другог степена; пароха у Неменикућама Горана Лукића одликовао достојанством протонамесника;
Посетио село Бабе ради надгледања радова на епархијској кући.

6. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Преподобномученице Параскеве у Сепцима;
Рад у Епархијској канцеларији.

7. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад у Епархијској канцеларији.
Одржао час духовности у крагујевачкој основној школи 21. октобар.
Посетио манастир Каленић.

8. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
У манастиру Вољавчи, уз присуство надлежне комисије, примио радове на живописању манастирске цркве;
Одржао час духовности у крагујевачкој школи Светозар Марковић.

9. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

10. септембар 2015:

Служио Литургију у војној касарни у Сремској Митровици, уз саслужење Господина Василија, епископа сремског и освештао капелу Светог Александра Невског у овој касарни.

11. септембар 2015:

Служио Литургију у манастиру Каленићу;

Посетио манастир Прерадовац ради надгледања текућих радова на манастирском конаку.

12. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Поповићу; служио помен Радомиру Наумову, бившем министру вера у Влади Србије;
Венчао у цркви Светог Саве у Крагујевцу Марка и Милену.

13. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Сабора светих Срба у Степојевцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе; утврдио распоред живописа за степојевачку цркву;
У цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу крстио малу Софију, кћерку ђакона Немање Искића.

14. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Председавао седници Епархијског управног одбора на којој се расправљало о газдовању црквеним шумама;
Посетио манастир Дивостин, у пратњи Мирослава Брковића, председника Црквене општине Саборне крагујевачке цркве, ради надгледања текућих радова на манастирском конаку.

15. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад у Епархијској канцеларији;
Одржао у школи у Лапову час духовности.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.rs

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

За свештенство,
монаштво и
црквене општине **-15%**

www.eparhija.rs

16. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог патријарха српског Јоаникија у Орашцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе; посетио цркву Свете Анастасије Српске у Копљарима и одредио место за подизање палионице свећа.

17. септембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви; Освештао реконструисану клинику за пулмологију Клиничког центра у Крагујевцу; Одржао час духовности у Основној школи *Карађорђе* у Тополи.

18. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Рад у Епархијској канцеларији; Одржао час духовности у аранђеловачкој гимназији.

19. септембар 2015:

Саслуживао, са више архијереја СПЦ, на Литургији Његовом високопреосвештенству Господину Јовану, архиепископу охридском и мирополиту скопском, коју је служио у цркви Светог Јована у Бачкој Паланци поводом славе Бачке епархије; Отворио изложбу на Учитељском факултету у Јагодини.

20. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Рођења Пресвете Богородице у Ивковачком Прњавору; Састао се са грађевинским стручњацима поводом договора о изградњи цркве у селу Главница; Посетио гробљанску цркву у селу Беочићу и дао упутства за обнову; Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви; Учествовао на духовној академији у Епархијском центру поводом Великогоспојинских свечаности и уручио признања заслужнима.

21. септембар 2015 – Мала Госпојина:

Служио Литургију у цркви Рођења Пресвете Богородице у Тополи, пререзао славски колач поводом храмовне славе и предводио литију поводом градске славе; Састао са Николом Селаковићем и Велимиром Илићем, министрима у Влади Србије.

22. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светих Јоакима и Ане у Међулужју и пререзао славски колач поводом храмовне славе; старешину цркве јереја Зорана Алексића одликовао достојанством протонамесника; Освештао винарију у селу Рајковцу код Младеновца; Посетио цркву Светог деспота Стефана Лазаревића у Белосавцима ради надгледања текућих радова.

23. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац; Рад у Епархијској канцеларији.

24. септембар 2015:

Служио Литургију у Заједници *Земља живих* у Брајковцу; Примео Милету Радојевића, директора Управе за односе са црквама и верским заједницама Министарства правде Владе Републике Србије; Посетио цркву у Шопићу.

25. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Примео умировљеног епископа Василија; Примео Предрага Чокића из Младеновца.

26. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог пророка Илије у Вранићу; Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Грошници ради надгледања радова на обнови; Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

27. септембар 2015 – Крстовдан:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

28. септембар 2015:

Освештао капелу Светих четрдесет мученика севастијских у крагујевачкој касарни *Милан Благојевић* и служио Литургију; Састао се са пуковником Сашом Милутиновићем, начелником за веру у Војсци Србије и војним свештеницима.

29. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу и рукоположио у чин ђакона Драгишу Богичевића, дипломираног теолога из Кравица код Братунца; Рад у Епархијској канцеларији.

30. септембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац; Рад у Епархијској канцеларији.

фото: монах Гаврило

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊИ НЕМАТИ”

Преподобни Порфирије Кавсокаливит

НЕСЕБИЧНО ДАРУЈЕМО СВОЈУ ЉУБАВ СВИМА

Љубав је изнад свега. Оно што треба да закупа наша пажњу, децо моја, јесте љубав према другом човеку, јесте његова душа. Шта год да чинимо – молитва, савет, опомена – све чинимо са љубављу. Без љубави од молитве нема користи, савет вређа, опомена шкоди и упропашћује другог, који осећа да ли га волимо или не волимо и реагује на одговарајући начин. Љубав, љубав, љубав! Љубав према брату нашем припрема нас да више заволимо Христа. Зар то није дивно?

Несебично дарујмо своју љубав свима, ни најмање не гледајући на њихово држање према нама. Кад у нас уђе благодат Божја, више се нећемо занимати за то да ли нас други воле или не воле, или да ли нам се обраћају са добротом или без ње. Осећаћемо потребу да ми волимо све. Егоизам ја када хоћемо да нам се други обраћају са добротом. Нека нас не жалости супротна појава! Препустимо другима да нам се обраћају онако како сами осећају. Немојмо да просјачимо љубав.

Наше стремљење нека буде да волимо друге и да се свом душом молимо за њих. Та ћемо запазити да нас сви воле иако ми сами не показујемо тежњу ка томе, иако, другим речима, уопште не просјачимо да нам уделе своју љубав. Други ће нас волети слободно и искрено, из дубине свога срца, а да их ми на то не присиљавамо. Када волимо без тежње да нас воле, сви ће се сабрати око нас као пчеле. То важи за све нас.

Ако ти брат твој досађује и замара те, помисли у себи: сад ме боли моје око, моја рука, моја нога; морам да је негујем свом својом љубављу (ср. 1 Кор 12, 21). Али немојте да размишљате нити о томе да ћемо бити награђени за наша тобожња добра дела нити пак о томе

да ћемо бити кажњени за зла која смо учинили. Долазиш до познања истине када волиш љубављу Христовом. Тада не тражиш да те воле; то је зло. Ти волиш, ти дајеш своју љубав; то је исправно. Од нас зависи да ли ћемо се спасти. Бог жели наше спасење. Тако се каже у Светом Писму: „...Хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине“ (1 Тим 2, 4).

Из књиге „Живот и поуке старца Порфирија Кавсокаливита“, Беседа, Нови Сад

НАГРАДНО ПОКЛОНИЧКО ПУТОВАЊЕ УЧЕНИКА ШУМАДИЈЕ

На славу Божију, а по благослову Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована група ученика, предвођених свештеником крагујевачке Саборне цркве, Зораном Врбашким, посетила је Грчку друге недеље септембра.

На пут су кренули ученици, учесници прошлогodiшњег наградног конкурса на тему „Теби се благодатна радује свака твар“ у оквиру Госпојинских свечаности. Аутори најбољих литерарних, ликовних и мултимедијалних радова, предвођени вероучитељима Шумадијске епархије, директорима, наставницима и стручним сарадницима, своје путовање започели су молитвом у Саборној цркви у Крагујевцу, која је посвећена Успењу Пресвете Богородице, у чију славу и кренули.

Долазак у Уранополис, градић на Халкидикију, у раним јутарњим часовима, подразумевао је раздвајање групе. Мушки део групе је кренуо бродом ка Светој Гори, док је женски део групе остао у Уранополису.

Будући да је женама на Свету гору приступ забрањен, по заповести Богомајке, женски део групе нас је испратио са радошћу, а оне су остале да оплове југозападну обалу Свете Горе и да уживају у топлом сунцу Уранополиса. Ми смо после кратке пловидбе бродом стигли у луку Јованица, где нас је чекао превоз минибусом до манастира Хиландара. Стигавши у Царску Лавру манастир Хиландар, сви смо доживели неизмерну радост сусрета са коренима наше вере, историје и културе. После освежења сместили смо се и мало одморили чекајући вечерње богослужење, да се поклонимо икони пресвете

Богородице Тројеручице, наше највеће светиње. Сутрадан смо присуствовали Светој Литургији и доживели пуноћу светогорског богослужења. После доручка кренули смо у сусрет женском делу групе, који је чекао да донесемо благослов Мајке Божије.

Последњи дан нашег путовања био је предвиђен за заједничку посету манастиру Каково и манастиру Свете Лидије у Аспровалти, који је у време ратова на територији бивше Југославије био прибежиште деци, ратним сирочићима. На гробу архимандрита Теофилоса, главног иницијатора за пружање помоћи српском народу, отац Зоран одслужио је парастос.

Посетом српском војничком гробљу Зејтинлик у Солуну, на коме су сахрањени наши ратници пострадали на бојиштима од 1916. до 1918. године, посебну нам је радост причинио сусрет са старим деда Ђорђем, чуварем српског гробља, који је тога дана после четири месеца болести опорављен био међу нама. Иако видно исцрпљен пожелео нам је добро здравље и дуг

живот и испричао нам укратко све што је важно за ово место. Након помена у капели, упутили смо се на поклоњење моштима Светог Димитрија Солунског. Одласком у цркву Светог Димитрија завршавало се наше путовање. Велика радост међу децом и одраслима настављала се и на путу ка Србији.

Испуњени Духом Светим и благодаћу игуманије Свете Горе Пресвете Владичице Богородице, завршили смо путовање са молитвом у срцу, и жељом да нам Мајка Божија буде сапутница у свим данима нашег живота.

Александар Алексић, вероучитељ

ПУТЕВИМА СВЕТОГ ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА

У оквиру пројекта „Путевима Светог деспота Стефана Лазаревића“ који је финансирао Министарство правде – Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама, ученици четири градске основне школе у Смедеревској Паланци, имали су прилику да се кроз различите радионице и предавања упознају са традицијом, наслеђем и културном баштином.

Ученици који су изабрани на ликовном курсу „Наслеђе, традиција, вера“, најпре су посетили Народни музеј у Смедеревској Паланци, где их је кроз богату музејску поставку провео кустос Петар Декић, који је истакао значај наслеђа, традиције и наш однос према њима. Уз стручну помоћ академског сликара Бојана Маринковића, у креативно-образовном центру КРУГ упознали су се са ликовним наслеђем и техником иконописања, заснованој на византијској ликовној пракси. Уз активно учешће ученика у изради икона, предочен им је начин извођења, поетика сликања и употреба технике кроз материјал, боју и моделовање. Трећи дан пројекта обележило је предавање на тему музичког наслеђа у цркви Светог Преображења Господњег. Наставник појања и диригент црквеног хора Свети Симеон Богопримац, Милош Урошевић, говорио им је о духовној и световној музици. Историју музичког наслеђа и њен значај у очувању националног идентитета могли су чути и видети кроз извођење неких од композиција духовне музике, док је упознавање са иструментима попут фруле и гусли било посебно интересантно за ученике нижих разреда. Наредног дана у свечаној сали Гимназије вероучитељ Мирко Савић одржао је

предавање на тему „Ко је наш ближњи“. Након предавања у Паланачкој гимназији, у холу основне школе „Иван Мукер“, уприличена је изложба ликовних радова изабраних на ликовном курсу „Наслеђе, традиција, вера“.

У суботу 19. септембра завршницу пројекта обележио је једнодневни излет манастирима Кастаљан, Тресије и Павловац на Космају. Покрај

остатака манастира Кастаљан, који датира из доба краља Драгутина, а који је обновио деспот Стефан Лазаревић, настављена је прича о наслеђу – стопама Светог Српског деспота. Говорећи о животу и лику Светог деспота Стефана, историчар уметности Снежана Цанковић истакала је његов значај у националној историји и изградњи Српске државе. Потом је пут настављен ка манастиру Тресије, где је уз топлу добродошлицу игумана манастира архимандрита Јована, настављено са причом о наслеђу. Манастир Тресије са црквом посвећеном Светом Архангелу Гаврилу, који

је такође подигао краљ Драгутин, а обновио деспот Стефан, пружио је добар пример на којима се могао сагледати однос самог деспота Стефана према наслеђу. Затим је уследила посета манастиру Павловац – задужбини деспота Стефана. У пријатном амбијенту манастирског комплекса, поред Цркве Светог Николе Мирликијског, као и остатака аутентичних конака, ученици су чули богоугодну причу оца Гаврила о историјату манастира. Посебну пажњу привукла је прича о страдању монаха манастира Павловац током XVII века. Под најездом османске војске, одмах након Велике сеобе 1690. године, манастирско братство одбило је да напусти манастир и прекине са богослужењима. Тако су свој живот положили за Христа, док се њихове мошти и данас налазе око цркве Светог Николе. Осим тога, црква манастира Павловац као пример моравске архитектуре, пружила је ђацима могућност да уоче различитост у тековинама наше баштине.

Најзаслужнији за остварење овог пројекта били су вероучитељи, удружење „Родитељ“ из Смедервске Паланке, као и различити предавачи који су помогли да се пројекат у потпуности оствари и реализује.

Милош Савић, вероучитељ

ДЕЧИЈА СТРАНА

ПРОВЕРИ СВОЈЕ ЗНАЊЕ

1. Како се зове библијска књига у којој је описано стварање света?

- А) Књига Постања
- Б) Књига Изласка
- В) Књига Бројева

2. Ко је по предању Цркве написао Петокњижје?

- А) Свети пророк Илија
- Б) Свети пророк Мојсије
- В) Свети апостол и јеванђелиста Лука

3. За колико дана је Бог створио свет?

- А) пет
- Б) три
- В) шест

4. Ког дана је Бог створио човека?

- А) првог
- Б) петог
- В) шестог

5. Од чега је Бог саздао човека?

- А) од праха земаљског
- Б) од воде
- В) од траве

6. Како су се звали наши прародитељи?

- А) Адам и Ева
- Б) Јоаким и Ана
- В) Захарија и Јелисавета

7. Од чега је Бог створио прамајку Еву?

- А) од праха земаљског
- Б) од Адамовог ребра
- В) од дрвета

8. Где је Бог настанио наше прародитеље?

- А) у ботаничкој башти
- Б) у шуми
- В) у Еденском врту

9. Ко је дао имена свим животињама?

- А) праотац Адам
- Б) прамајка Ева
- В) пророк Мојсије

10. Која животиња је преварила наше прародитеље?

- А) змија
- Б) лисица
- В) змај

11. Како се звао први син Адама и Еве?

- А) Каин
- Б) Авел
- В) Сит

12. Шта је био праотац Авел?

- А) Земљорадник
- Б) Ковач
- В) Пастир

Решења:

1. А; 2. Б; 3. В; 4. В; 5. А; 6. А; 7. Б; 8. В; 9. А; 10. А; 11. А; 12. В.

ПРАВОСЛАВНА ГАЛЕРИЈА

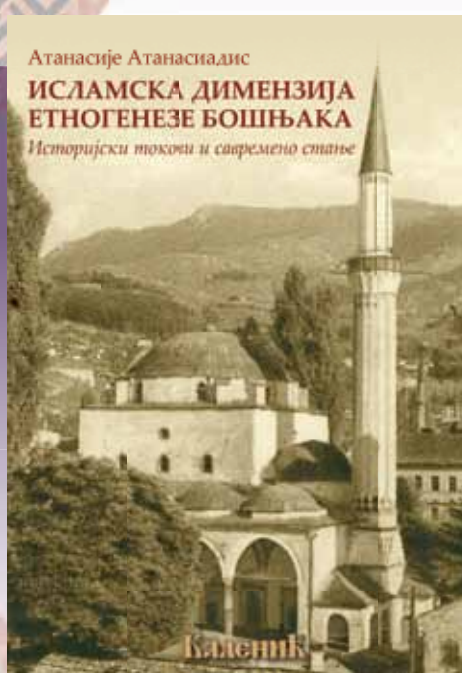

Манастир Благовештење рудничко

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

ускоро! ускоро! ускоро!

До краја ове године у издању Каленића изаћиће и следећи наслови:

- Јеромонах Григорије - Свето крштење,
- Зборник радова Алексеја Пентковског,
- Зборник радова - Благодарствено поштовање. Уздарје частвовања и помена блаженог професора литургије Јована М. Фундулиса
- Свети Теофан Затворник - Тумачење Прве посланице светог апостола Павла Коринћанима
- Архимандрит Никодим Скретас - Простор и време у литургијској теологији Симеона Солунског

**потражите наш
нови каталог**

www.kalenic.rs